

60

18-5-70

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ 14
ΑΘΗΝΑΙ (136)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ
ΔΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΘΙΜΟΝ ΠΥΡΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1968
ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

4-12-69/22-1-70

Ε. Συνέχεια ἐκ τῆς § 3 τῆς σελίδος 1.

β) ὄνομα καὶ ἐπώνυμον ὑφηροφοριότου: Κωνσταντῖνος
Μακρῆς τοῦ Δημητρίου, ἐτῶν 68, ἀπόφοιτος Δη-
μοτικῆς Σχολείας. Τόπος καταγωγῆς: Ἐλευθεροχώριον

γ) ὄνομα καὶ ἐπώνυμον ὑφηροφοριότου: Ἀθανάσιος
Κοντοβαῆς τοῦ Κων/νου, ἐτῶν 60, ἀπόφοιτος Δη-
μοτικῆς Σχολείας, ἐξ Ἐλευθεροχωρίου (Ἀρντουάν).

ὀνοματεπώνυμον:
δ) Ἡλίας Μαργαρίτης τοῦ Ἀποστόλου, ἐτῶν 55,
ἀπόφοιτος Δημοτικῆς Σχολείας, ἐξ Ἐλευθερο-
χωρίου (Ἀρντουάν)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1. Ἐξεταζόμενος τόπος (χωρίον, κωμόπολις). Ἐλευθεροχώριον - Βόλου
(παλαιότερον ὄνομα: Ἀρτιουάν...), Ἐπαρχίας... Βόλου...
Νομοῦ... Μαγνησίας...
2. Ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἐξετάσαντος καὶ συμπληρώσαντος... Παῦλος Μητ.
Σακελλαρίου... ἐπάγγελμα... Δημοδιδάσκαλος
Ταχυδρομικὴ διεύθυνσις Ἐλευθεροχώριον - Βόλου...
Πόσα ἔτη διαμένει εἰς τὸν ἐξεταζόμενον τόπον... 8 ἔτη...

3. Ἀπὸ ποῖα πρόσωπα κατεγράφησαν αἱ παρατιθέμεναι πληροφορίες:
α) ὄνομα καὶ ἐπώνυμον... Κωνσταντῆρος Παριούρας τοῦ
Γεωργίου...
ἡλικία... 63 ἐτῶν... γραμματικαὶ γνώσεις... ἀπόφοιτος Δημοτικῶν
Σχολείων... τόπος καταγωγῆς... Σκοτεινὰ -
Φαρσάνη, τόπος διαμονῆς... Ἐλευθεροχώριον (Ἀρτιουάν)
β) ἀπὸ τοῦ ἔτους 1910
Συνεῖα εἰς τὸ συμπληρωθέν ἀπόκομμα Γ.

Α'. α'. ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 1920

- 1) Ποῖαι ἀγροτικαὶ περιοχαὶ προωρίζοντο διὰ σποράν καὶ ποῖαι διὰ
βοσκήν ποιμνίων; α) Διά σποράν αἱ περιοχαί: Γκουτζαῖνοι,
Ἀρμακάδες. β) Διά βοσκήν: Μαργαρίτες, Σπαϊζίκι, Καζάγια.
Ὑπῆρχον αὗται χωρισταὶ ἢ ἐνηλλάσσοντο κατὰ χρονικὰ διαστή-
ματα; ... Ναι... Ὑπῆρχον χωρισταί...
- 2) Εἰς ποίους ἀνῆκον ὡς ἰδιοκτησίαι; α) εἰς φυσικὰ πρόσωπα,
δηλ. εἰς τοὺς χωρικοὺς· β) εἰς γαιοκτῆμονας (Ἕλληνας ἢ ξένους, ὡς
π.χ. Τούρκους)· γ) εἰς Κοινότητες· δ) εἰς μονὰς κλπ. Εἰς Τουρκαλβανὸν
ὀνόματι Ἰσμαήλ, ὅστις εἶχε τὴν ἔδραν τοῦ εἰς χωρίον Ἰρινί-Φαρ-
σάλαν.
- 3) Ὁ πατὴρ διατηρεῖ τὴν περιουσίαν τοῦ συγκεντρωμένην καὶ μετὰ τὸν
γάμον τῶν τέκνων του, διανεμημένης ὑπ' αὐτῶν μετὰ τὸν θάνατόν
του; ... Ο. Πατήρ δὲν διατηρεῖ τὴν περιουσίαν τοῦ
συγκεντρωμένην καὶ μετὰ τὸν γάμον τῶν τέκνων του.

β'. 1) Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μόνον εἰς τὴν γεωργίαν ἢ μόνον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ; ἢ συγχρόνως εἰς ἀμφοτέρας, δηλ. τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ; ... *Συγχρόνως εἰς ἀμφοτέρας.* ...

δηλ. τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. — ...

2) Οἱ τεχνῖται (δηλ. οἱ βιοτέχναι) ἀσχολοῦνται ἐν παρέργῳ καὶ εἰς τὴν γεωργίαν ; ... *Ναί* ...

γ'. 1) Εἰς τὰ μεγάλα κτήματα : τῶν γαιοκτημόνων (τσιφλικούχων), τῶν μοναστηρίων ποῖοι εἰργάζοντο εἰς αὐτά ; καὶ ὑπὸ τοίους ὄρους ; ὡς ἄτομα ἢ μὲ δόλοκληρον τὴν οἰκογένειάν των ; *Ὁ ἀφέντης τομῆς εἶχε εἰς τὰ κτήματα τοῦ κολλήχου πλὴν τούτων εἰργάζοντο καὶ ἕτερα ἄτομα ἐπὶ ἡμερομισθίῳ ὑπὸ τὴν ἐπιβίβην ἐπιστάτου.* ...

2) Πῶς ἐκαλοῦντο οὗτοι ; (κολλήχοι, σέμπροι, μισακάτορες, σημασκατόροι κλπ.) ; *Κολλήχοι*. Ποία ἦτο ἡ κοινωνικὴ των θέσις ; ...

... Χ. α. μ. π. λ. κ' ...

3) Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβὴ των ; (εἰς εἶδος ἢ εἰς χρήμα ;) *Εἰς εἶδος. Μία βιδούρα (10 σκάδες) εἰσάγει το ἀφέντης μία καὶ ὁ κολλήχος.*

4) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ἐργάται ; ἐποχικῶς, δηλ. δια τὸ θέρισμα, τὸ ἀλώνισμα, τὸν πρυγπὸν ἢ δι' ὅλον τὸν χρόνον ; Ἀπὸ ποῦ προήρχοντο οὗτοι ; ἦσαν ἄνδρες μόνον ἢ καὶ γυναῖκες ; ποίαν ἀμοιβὴν ἐλάμβανον ; ἡμερομισθίον εἰς χρήμα ἢ εἰς εἶδος ; *Ἐχρησιμοποιοῦντο ἐργάται (ἄνδρες καὶ γυναῖκες), οἵτινες ἐλάμβανον ὡς ἀμοιβὴν ἡμερομισθίον εἰς χρήμα, δέκα πέντε (15) ὄρχ. ὡς ἔγγιστα.*

5) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ δοῦλοι (ὑπηρέται) ἢ δοῦλαι ; Ἐὰν ναί, ἀπὸ τοίους τόπους προήρχοντο ; ... *Ὁχι* ...

6) α) Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι τοῦ τόπου ποῦ ἐπήγαιναν δι' ἀνεύρεσιν ἐργασίας ; ... *Εἰς μεταχειρὶν Τσαγκλί (Ἐρέτρια - Φαρσάν).* καὶ εἰς τὰς ἐργασίας τῶν γονέων των ...

β) Ἐπήγαιναν ἐποχικῶς : ὡς ἐργάται ... ἢ ὡς τεχνῖται κτίσται, γύφτοι (σιδηρουργοί), βαφεῖς (μπογιατζήδες), πρᾶματευτάδες (ἐμποροὶ) κλπ. ; ...

... ὅς ... ἐργάζονται ...

- δ'. 1) Πῶς ἐλιπαίνοντο παλαιότερον τὰ χωράφια: μὲ ζωϊκὴν κόπρον (βοῶν, αἰγοπροβάτων κλπ.), φυτικὴν (μὲ καύσιν: α) τῆς καλαμιᾶς μετὰ τὸν θερισμόν, β) τῶν θάμνων κλπ.) ἢ μὲ κάλυψιν (παράχωμα) χλόης (τριφυλλιοῦ, λαθουριοῦ κλπ.) δι' ὀργώματος; ...

α) Μέ ζωϊκὴν κόπρον.

β) Μέ κάλυψιν χλόης δι' ὀργώματος.

- 2) Πότε ἐγίνε τὸ πρῶτον χρήσις χημικῶν λιπασμάτων εἰς τὸν τόπον σας; ... τὸ ἔτος 1950.

- ε'. Ἀπὸ πότε χρησιμοποιοῦνται: τὸ σιδηροῦν ἄροτρον καὶ αἱ γεωργικαὶ μηχαναὶ εἰς τὸν τόπον σας; 1) τὸ σιδηροῦν ἄροτρον ἐκρησιμοποιήθη ἀπὸ τοῦ 1915. 2) τὰ γεωργικὰ μηχανήματα ἀπὸ τοῦ 1950.

- 1) Σιδηροῦν ἄροτρον (τύποι αὐτοῦ, δηλ. μονόφτερο, δίφτερο κλπ.).

Εἰς ποῖα κτήματα ἐκρησιμοποιεῖτο (ἢ ἐκρησιμοποιεῖται) κάθε τύπος;

Ποῖος κατεσκεύαζε τὸ ἄροτρον τοῦτο ἢ ἀπὸ ποῦ ἐγίνετο ἡ προμήθεια αὐτοῦ; τὸ σιδηροῦν ἄροτρον (τύπου μονόφτερου) ἐκρησιμοποιεῖτο εἰς ὅλα τὰ κτήματα καὶ ἡ προμήθεια τοῦτο ἐγίνετο ἐκ τοῦ ἐμπορίου.

Παραθέσατε σχεδιαγράφημα (ἢ φωτογραφίαν) ἐκάστου τύπου σιδηροῦ ἄρότρου μὲ τὰς ἀντιστοίχους ὀνομασίας τῶν μερῶν αὐτοῦ, ὡς τοῦ κατωτέρω παρατιθεμένου.

1. <u>Χειροχάβη</u>	4. <u>ὕνι</u>	7. <u>Καμάρα</u>	10. <u>Σταυρός</u>
2. <u>Γκέμι</u>	5. <u>Ρόδα</u>	8. <u>Σύνδεση τοῦ θέλας</u>	
3. <u>Βάσις</u>	6. <u>Τσιθέτα</u>	9. <u>-</u>	

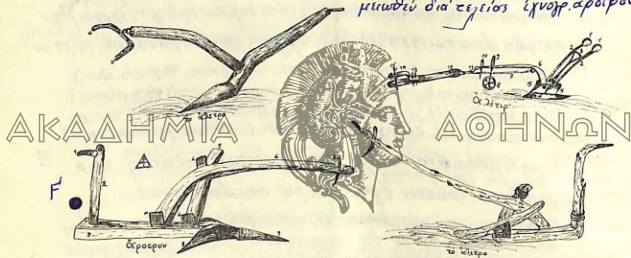

← τὸ ἄροτρον (ὁ τύπος) τοῦτο ἐκρησιμοποιεῖτο εἰς τὸν τόπον μας.

- 2) Τρακτέρ (ἀπὸ πότε εἶναι ἐν χρήσει;) ... ἀπὸ τοῦ 1950.
- 3) Μηχανὴ θερισμοῦ ... ἀπὸ τοῦ 1950.

- 4) Μηχανή δεσίματος τῶν σταχύων (δεματιῶν) Ἀπό τοῦ 1950....
 5) Μηχανή ἀλωνισμοῦ Ἀπό τοῦ 1950....
 στ' 1) Τὸ ξύλινον ἄροτρον. Ποῖος κατασκεύαζε (ἢ κατασκευάζει) τὸ
 παλαιὸν ξύλινον ἄροτρον
 Μόνοι των οὐ κολληγὰδες καὶ δὴ οἱ ἐμπει-
 ρότεροι καὶ γερνότεροι.....

- 2) Ποία ἦτο ἡ μορφή τοῦ παλαιοῦ ξυλίνου ἄρότρου εἰς τὸν τόπον
 σας καὶ ποία εἶναι σήμερον. Ποῖαι διαφοραὶ ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν)
 εἰς τὸ χρησιμοποιοῦμενον ἄροτρον εἰς τὸν τόπον σας ἀπὸ τὰ εἰκο-
 νιζόμενα ἐνταῦθα; Ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὸν τόπον μας τόση
 μειωθὲν διατέλειος ἰχνογρ. ἄροτρον.

- 3) Ἰχνογραφήσατε τὸ ξύλινον ἄροτρον⁽¹⁾ καὶ τὸν ζυγὸν ὡς ἀπαντᾶ-
 ται εἰς τὸν τόπον σας καὶ παραθέσατε τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τοὺς
 ἀριθμοὺς ἐν χρήσει ὀνόματα τῶν διαφορῶν μερῶν καὶ τῶν
 ἐξαρτημάτων αὐτοῦ. F • Ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὸν τόπον μας τόση
 μειωθὲν διατέλειος ἰχνογραφημ. ἄροτρον.
1. Χειροζάβας.....	6.	Καμάρα.....	11.
2. Συνδέτῆρας.....	7.	Ζεύλα.....	12.
3. Κουντούρι.....	8.	Φτερά.....	13.
4. Σφήνα.....	9.	Ὑνί.....	14.
5. Σπάθη.....	10.		15.

(1) Ἐάν εἶναι δυνατόν ἀποστείλατε καὶ φωτογραφίαν.

(Ἐάν υπάρχουν διαφοραί, δύνασθε νά μεταβάλετε τὴν ἀνωτέρω ἀρί-
θμῃσιν).

- 4) Τὸ ὕνι. Τὸ ὕνι τοῦ ξυλίνου ἀρότρου ἦτο (ἢ εἶναι) μιᾶς μορφῆς
διὰ τὴν ἀροτρίασιν ὄλων τῶν εἰδῶν τῶν χωραφιῶν ; δηλ. τῶν
χωματερῶν (λιβάδια, κῆποι) καὶ τῶν πετρωδῶν. - Ἰχνογραφή-
σατε ἢ φωτογραφήσατε τὸ ἐν χρήσει ὕνι (ἢ τὰ ἐν χρήσει, ἐάν
εἶναι διαφόρων τύπων) καὶ σημειώσατε τὴν χρήσιν ἐκάστου.

Τὸ ἴδιον ὕνι ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν ἀροτρίασιν.

ὅμιν. τῶν εἰδῶν. τῶν. χωραφιῶν. -

- 5) Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς σπάθης τοῦ ἀρότρου;..... 1 σπάθη

- 6) Ἦτο (ἢ εἶναι) κατασκευασμένη ἐκ ξύλου ἢ σιδήρου;..... 1 ἐκ ξύλου

- 7) Ἔργαλεῖα διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τοῦ ἀρότρου
(π.χ. σκεπάρνι, πριόνι, ἀρίδι, ἀρνάρι, ξυλοφάι κλπ.).....

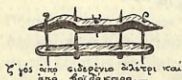
σκεπάρνι, σουρλιά, ξυλοφάι, ἀρίδα, καί...
πριόνι.

8) α) Διά τὸν ἄροτρον (ζευγάρισμα, ὄργωμα) ποῖα ζῶα ἐχρησιμοποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται) : βόες ἢ ἄλλο ζῶον, δηλ. ἵππος, ἡμίονος, ὄνος... *Β.δ.ε.ς. ἐχρησιμοποιοῦντο μέχρι τοῦ 1923.*

β) Ἐχρησιμοποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται) διὰ τὸ ὄργωμα δύο ζῶα ἢ ἓν ; ... *Ἐκτοτε ἄλλα μέχρι τοῦ 1952.*
Ἐχρησιμοποιοῦντο δύο ζῶα.

9) Διὰ τὸ ζευγάρισμα μὲ δύο ζῶα ἦτο (ἢ εἶναι) ἀναγκαῖος ὁ ζυγός ;
Ναί.

Σχεδιάσατε τὴν μορφήν τοῦ παλαιότερου καὶ τοῦ σημερινοῦ ζυγοῦ (ἢ φωτογραφήσατε αὐτὸν) καὶ ὀνομάσατε τὰ διάφορα μέρη καὶ ἐξαρτήματα αὐτοῦ (π.χ. λουριά, λοῦρα, ζεύλες, πιζεύλια κλπ.).

Ἡ μορφή τοῦ παλαιότερου ζυγοῦ ἔχει δομοτέμνητα μετὰ τὸ σκεδιάσμα τῆς ἐργασίας. (σχῆμα 1).
Ἀποτελεῖται ἀπὸ τῶν ζεύλες, τὰ λουριά, τὰ πιζεύλια.

10) Σχεδιάσατε ἰδιαιτέρως τὴν μορφήν τῶν ζευλῶν τοῦ ζυγοῦ εἰς τὸν τόπον σας.

11) Πῶς λέγεται εἰς τὸν τόπον σας ὁ κρίκος ἐκ σιδήρου, ξύλου ἢ σχοινίου, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖται εἰς τὸν ζυγὸν (πολλαχοῦ : λοῦρα, κουλλούρι), προσδένεται δὲ εἰς αὐτὸν τὸ ἄροτρον διὰ τὸ ὄργωμα ; (Σχεδιάσατε αὐτόν).

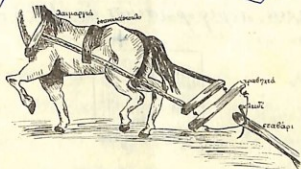
Λοῦρα

12) Ἀπὸ πότε γίνεται τὸ ὄργωμα δι' ἑνὸς ζώου ; Διὲν ἐχίνετο με' ἓν ζῶον.

Πῶς γίνεται ἡ ζεύξις τοῦ (τὸ ζέψιμον) εἰς τὸ ἄροτρον ;
Πρῶτα θάβουμε τὴν κεφαλαριά στο ἄλογο, μετὰ τὴν λαιμαργιά στον λαιμό του, ἔπειτα τὸ σαμαράκι στήν ράχη του καὶ ἐν συνεχείᾳ τὶς ἀγροσίδες πού ἡ

Περιγράψατε και σχεδιάσατε (ή φωτογραφήσατε) την σκευήν, την οποίαν φέρει τὸ ἄλογον ἢ ἄλλο ζῷον διὰ νὰ προσδεθῇ εἰς αὐτήν τὸ ἄροτρον.....

Γ. ἀρχίζον.. ἀπὸ τὴν λαιμαργιά, περνᾶνε ἀπὸ τὸ ἐπανακά-
.. παιρο.. καί καταγλήχουν.. εἰς τὰ φαραγγία, ὡς ἐμ-
... φαίνεται.. καί εἰς τὸ κάτωθι σχεδίασγραφήματα.

ζ. Ἀροτρίασις (ὄργωμα) καὶ σπορά.

α) Ποῖος ὥργωνε παλαιότερον (ἢ σήμερον) ; 1) ἄνδρας (ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἀγροῦ ἢ ἄλλος) 2) γυναῖκα 3) ὑπηρετῆς. Σημειώσατε ποία ἡ συνήθεια εἰς τὸν τόπον σας

οἱ ἰδιοκτήτης.. ἄνδρας.....

β) 1) Περιγράψατε λεπτομερῶς, πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον τῶν βοδιῶν (ἢ τοῦ βοδιοῦ, τοῦ ἀλόγου) εἰς τὸ ξύλινον ἄροτρον. (Παραθέσατε, εἰ δυνατόν, καὶ φωτογραφίαν). Τοποθετοῦμεν τὸν ζυγὸν ἐπάνω εἰς τὸν ἄ-
κρον τῶν βοδιῶν ἔτσι ὥστε καθεὺς ζυγὸς νὰ συνδέεται μετ' ἑνὸς βοδι-
οῦ. ζυγὸς συνδέεται μετ' ἑνὸς ἄροτρον. διὰ ζυγόν.....

2) Πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον εἰς τὸ σιδηροῦν ἄροτρον. οἱ ἀναγρα-
φεται. λεπτομερῶς. εἰς τὰ ἀπάντησιν τοῦ ἐρωτήματος
.. 12... 2 ης σελίδος - 6

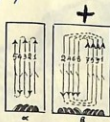
3) Πῶς κατευθύνει ὁ γεωργὸς τὰ ζευγμένα ζῶα (ἢ τὸ ζῷον) κατὰ τὸ ὄργωμα μετ' σχοινί, τοῦ ὁποίου τὰ ἄκρα ἔχουν δεθῇ εἰς τὰ κέρατα τῶν ζῶων ἢ ἄλλως ; (Περιγραφή καὶ σχεδίασμα ἢ φωτογραφία).
Μετ' σχοινί (ἢ λεγόμενον σιγκιριά) τοῦ ὁποίου τὰ ἄκρα
ἔχουν δεθῇ εἰς τὰ κέρατα τῶν βοδιῶν ἢ εἰς τὰ κεφαλα-
για τῶν ἀλόγων. -

- 4) Σχεδιάσατε πώς ἐγίνετο παλαιότερον (ἐπίσης πώς γίνεται σήμερον) τὸ ὄργωμα. Ὀργώνεται τὸ χωράφι με ἀνοιγομένας αὐλακὰς (αὐλακιές) κατ'εὐθείαν γραμμήν, ὡς τὸ κατωτέρω σχεδιάγραμμα(α);

..... Ὁ.χ.ι.

ἢ ὀργώνεται περιφερειακῶς ὡς εἰς τὸ σχεδιάγραμμα (β) ;

ὀργώνεται περιφερειακῶς ὡς εἰς τὸ σχεδιάγραμμα(β).

Σημειώσατε μετὰ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ποῖον ἐκ τῶν ὀργωμάτων τούτων (α, β) εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὸν τόπον σας. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἄλλος τις τρόπος ὀργώματος σχεδιάσατε καὶ περιγράψατε αὐτόν.

- 5) Ἡ σπορὰ καὶ τὸ ὄργωμα τοῦ ἀγροῦ ἐγίνετο (ἢ γίνεται ἀκόμη) εἰς λωρίδας (δηλ. σπέρεις ἢ σπορίεις, ντάμιες, σιασιές, μεσοράδες κ.λ.π.) ; Ἐγίνετο καὶ γίνεται ἀκόμη εἰς λωρίδας.

Πῶς ἐχωρίζετο ἡ λωρίς (ἡ σποριά) ; με αὐλακιάν ; Ναι

- 6) Ποῦ ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ γίνεται ἡ σπορὰ τοῦ σίτου καὶ ἄλλων δημητριακῶν μόνον με σκαπάνην, δηλ. νὰ μὴ χρησιμοποιῶνται ἄροτρον ; Ὁχι. εἰς τὸν τόπον μας.

- 7) Ποῖοι τρόποι ἢ εἶδη ὀργώματος (ἀροτριάσεως) ἦσαν ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ σήμερον). Δηλ. ἡ διάνοιξις τῶν αὐλάκων με τὸ ὑνί : καθέτως, πλαγίως, βαθιὰ κλπ.

Πραγίως εἰς τὰ ὄρεινά καὶ καθέτως εἰς τὰ
π.ε.δ.ε.α.

Εἰς ποῖα ὀργώματα (σπορὰς) γίνεται χρῆσις τῶν τρόπων τούτων
ἢ ἄλλων.

γ) Ἀροτρίασεις (ὀργώματα) τοῦ ἀγροῦ πρὸ τῆς σπορᾶς :

- 1) Διὰ τὴν σπορὰν δημητριακῶν. Πόσα ὀργώματα ἐγίνοντο (ἢ γίνονται) καὶ πότε, δηλ. κατὰ ποίαν χρονικὴν περίοδον. Πῶς λέγονται (ὀνοματολογία) τὰ ὀργώματα αὐτά· π.χ. καλλουργία, διβόλισμα, γύρισμα κλπ. *Ἐγίνοντο τρεῖς ὀργώματα.*

Τὸ πρῶτον ἐλέγετο ἀνοιγμα καὶ ἐγίνετο εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου. Τὸ δεύτερον ἐλέγετο δευτέρωμα καὶ ἐγίνετο τὸν Αὐγούστου. Τὸ τρίτον ἐλέγετο σπορὰς καὶ ἐγίνετο τὸν Δεκέμβριον.

- 2) Διὰ τὸ φύτευμα κηπευτικῶν (Ἀπαντήσατε ὁμοίως, ὡς ἀνωτέρω)

Τρεῖς ὀργώματα : Σκάψιμο, δευτέρωμα, βράξιμο. Ἐγίνοντο αὐτὰ κατὰ τὰς μένας Μάρτιον, Ἀπρίλιον, Μαΐον.

- 3) Ἐπὶ πόσα ἔτη δέον νὰ ἀφεθῇ ἀσπαρτὸν τὸ χωράφι, δηλ. εἰς ἀγρὰνάπαυσιν, διὰ νὰ σπαρθῇ κατόπιν σίταρι ἢ ἄλλο δημητριακόν....

Ἐπὶ ἐν (1) ἔτος.

- 4) Πόσα ὀργώματα γίνονται διὰ κάθε εἶδος καλλιεργείας (σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, ψυχανθῶν, κηπευτικῶν εἰδῶν κλπ.) καὶ κατὰ ποίαν ἐποχὴν; *Τρεῖς ὀργώματα, ὡς ἀναγίνεται εἰς τὰς ἀμέσους ἀνωτέρω παραγράφους 1, 2.*

- 5) Ποῖα ἐργαλεῖα ἢ σκεύη χρησιμοποιοῦνται : α) κατὰ τὴν σπορὰν. π.χ. τὸ δισάκι· εἰς αὐτὸ περιέχεται ὁ σπόρος καὶ ἐξ αὐτοῦ λαμβανόμενος διασκορπίζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ;

τὸ δισάκι.

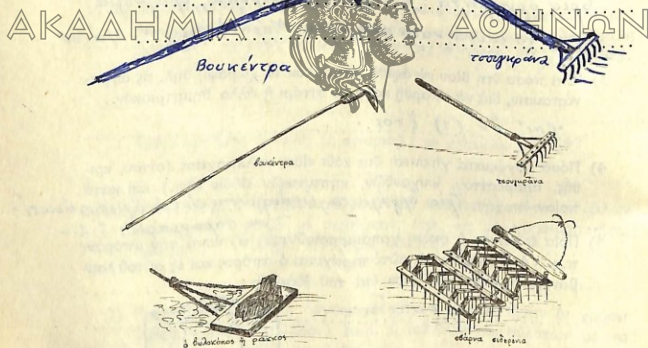

β) Μὲ ποῖα γεωργικὰ ἐργαλεῖα (ἢ τυχὸν ἄλλα μέσα) : 1) καθαρίζονται : τὸ ποδᾶρι, τὰ φτερά (παρούτια) κ.ἄ. καὶ τὸ ὕνι κατὰ τὴν ἀροτρίασιν (ὀργωμα, ἀλέτρισμα, κάμωμα κλπ.) ἀπὸ τὸ χῶ-

μα ἢ τὰ χόρτα, ριζίδια, τὰ ὅποια κολλῶνται εἰς αὐτά. Μὲ ἑλλειψοειδῆ σιδηρᾶν ράβδον, ἢ ὅποια ἔχει τοποθετηθῇ εἰς τὸ ἐν ἄκρον τοῦ βουκέντρου ἢ μὲ ἄλλον τρόπον; ..*Μὲ σιδηρᾶν ράβδον, ἢ ὅποια ὠνομάζετο ἀλάλη καὶ ἢ ὅποια εὐρίσμετο τοποθετημένη εἰς τὸ ἐν ἄκρον τοῦ βουκέντρου (φ' ἐκέντρας)*.....

2) Γίνεται μετὰ τὸ ὄργωμα ἰσοπέδωσις τοῦ χωραφιοῦ (σβάρνισμα, διβόλισμα);*Γίνεται σβάρνισμα*.....

3) Ἡ σκαφή μερῶν τοῦ ἀγροῦ ποὺ δὲν ἔχουν ὀργωθῇ (μὲ σκαλίδα, τσαπὶ κ. ἄ.); Νὰ γίνῃ εἰς τὴν θέσιν τῶν ὡς ἄνω (1-3) ἐρωτημάτων περιγραφή ἐκάστου ἐν χρήσει ἐργαλείου καὶ νὰ παρατεθοῦν σχεδιάσματα ἢ φωτογραφίαι. (Παρατίθενται ἐνταῦθα ἐνδεικτικῶς σχεδιάσματά τινων ἐκ τούτων)

γ) Ἐργαλεῖα διὰ σκάψιμον καὶ σκάλισμα τοῦ ἀγροῦ ἢ τοῦ κήπου· π.χ. ὁ κασμάς, ἡ τσάπα κ.ἄ. (Σημειώσατε τὸ ὄνομα, τὴν χρῆσιν

ἐκάστου καὶ παραθέσατε ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν)

Κασμάς, τσουγκράνα, τσάπα, ὡς τὰ ἀμέσως παρακάτω σχήματα

- 6) Ποῖα πρόσωπα βοηθοῦν τὸν ζευγολάτην (ἢ ζευγάν) εἰς τὸ ὄργωμα καὶ πῶς καλοῦνται οἱ βοηθοὶ οὗτοι ὥς καὶ αἱ ἐργασίαι ποῦ ἐκτελοῦν

.....Οἱ παραγυιοί.....

- 7) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τὴν σπορὰν ὀσπρίων. Πῶς ἐγίνετο ἡ σπορά καὶ ἡ καλλιέργεια ἐκάστου εἶδους

.....Οἱ βραστήρες, δηλαδὴ χωράφια, καὶ ὅσα ποῖα ἐβράσαν βραστὰ ὀσπρία.....

- 8) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τροφὰς τῶν ζώων π.χ. ρόβη, σανόν, τριφύλλι κ.ἄ.

.....Τὰ ἴδια χωράφια, τὰ ὅποια ἐκαλλιεργοῦντο διὰ σιτηρῶν, ὀσπρίων κ.λπ.....

- 9) Πῶς ἐγίνετο πρὸ τοῦ 1920 (ἢ σήμερον) ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμήλων· ἐσπέρνοντο ἢ ἐφυτεύοντο εἰς αὐλάκια ἢ πρασιές (βραγιές) καὶ ἄλλως.

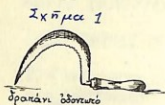
.....Ἐφυτεύοντο εἰς βραγιές.....

Β'. ΘΕΡΙΣΜΟΣ

α. Ἔργαλεῖα θερισμοῦ.

- 1) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον ἐθερίζοντο παλαιότερον τὰ δημητριακά. (Παραθέσατε τὸ ὄνομα καὶ ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ.

π.χ. με τὸ δρεπάνι, τὸ μαχαίρι κλπ.) *Με' δρεπάνι...*
ὀδοντωτό καί' λελέκι, ὡς τὰ κάτωδε σχήματα
1. καί' 2.

Ἐὰν ᾖσαν (ἢ εἶναι ἀκόμη ἐν χρήσει) διαφόρων εἰδῶν δρεπάνια ἢ ἄλλα μέσα θερισμοῦ, παρακαλοῦμεν νὰ τὰ περιγράψετε· ἐπίσης νὰ σχεδιάσετε τὰ ἐργαλεῖα ἢ νὰ τὰ φωτογραφήσετε.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΔΘΗΝΩΝ

- 2) Μὲ δρέπανα ἢ μὲ ποῖα ἄλλα ἐργαλεῖα (π.χ. κόσσες) ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) τὰ χόρτα (π.χ. τὸ τριφύλλι κλπ.) διὰ τροφήν τῶν ζώων· (βλ. παράδειγμα εἰς τὴν κατωτέρω εἰκόνα): *Με' κόσσα:*

- 3) Ἡ λεπίς (δηλ. ἡ κόψη) τοῦ δρεπανιοῦ ἢ ἄλλου θεριστικοῦ ἐργαλείου ἦτο ὁμαλὴ ἢ ὀδοντωτή; (Σχεδιάσατε αὐτήν).....
Μόλιαν ἢ λεπίς τοῦ δρεπανιοῦ ἦτο ὀδοντωτή, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ σχῆμα 1 τοῦ ἀνωτέρω ὑποφωτισμοῦ.
- 4) Πῶς ἦτο κατεσκευασμένη ἡ χειρολαβὴ του· (σχεδιάσατε ἢ φωτογραφήσατε αὐτήν). Ὁ σιδηροῦς σκελετὸς πῶς ἐλέγετο;.....
Ἐκ ξύλου, καί' ἐλέγετο χειρολαβή.

- 5) Ποῖος κατεσκευάζεν αὐτὰ τὰ θεριστικά ἐργαλεῖα (π.χ. τὰ δρεπάνια κ.ἄ.) .. *ἤγοράζοντο ἐκ τοῦ ἐμπορίου. Κατεσκευάζον καὶ οἱ σιδεράδες.*
- 6) Ἦτο παλαιότερον (ἢ εἶναι ἀκόμη) ἐν χρήσει καὶ ὁ θερισμὸς μὲ τὰς χεῖρας, δηλ. δι' ἐκριζώσεως καὶ ὄχι διὰ κοπῆς τῶν δημητριακῶν ἢ ὀσπρίων (π.χ. τῆς κριθῆς, τῶν ρεβιθῶν) ἢ τροφῶν τῶν ζώων (τῆς ρόβης κλπ.) *Τὰ ρεβιθία, τίς φακές, τὰ κουνιά καὶ τὴν ρόβην τὰ ἐθέρειον. μὲ τὰ χέρια δηλ. δι' ἐκριζώσεως.*

β. Θερισμὸς τῶν δημητριακῶν.

- 1) Εἰς ποῖον ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) μὲ τὸ δρεπάνι ἢ ἄλλο κοπτερὸν μέσον ὁ σῖτος, ἡ κριθή, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις κλπ. ... *Μεταξὺ 20. ἕως 50. πόλτους ἀπὸ τοῦ ἐδάφους.*
- 2) Οἱ στάχυες ποῦ ἔμεναν (ἢ μένουσιν) εἰς τὸ χωράφι μαζὶ μὲ τὴν ρίζαν μετὰ τὸν θερισμὸν πῶς ἐλέγοντο (ἢ πῶς λέγονται). *ἢ πρὸ σταχυα.*
- 3) Ποῦ ἀκολουθοῦν τοὺς θεριστὰς ἄλλα πρόσωπα (γυναῖκες ἢ παιδιὰ), τὰ ὁποῖα παραλαμβάνουν ἀπ' αὐτοῦς τὰ δράγματα (δραχμῆς, πιάσματα, χεριές, χερόβολα) τῶν σταχυῶν καὶ τὰ τακτοποιοῦν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Μήπως οἱ ἴδιοι οἱ θερισταὶ ἀποθέτουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ δράγματα; *οἱ θερισταὶ ἄφηναν εἰς τὸ ἐδαφος τίς χεριές. Μετὰ ἄλλοι ἐρχάται, λεγόμενοι μπαλλατζήδες, ἐμάζευαν τίς χεριές καὶ τίς ἐδέξαν. δερμάτια.*
- 4) Πῶς τοποθετοῦνται τὰ δράγματα (οἱ χεριές) ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Πολλὰ ὁμοῦ; Πόσα; Μήπως τοποθετεῖται ἕκαστον δράγμα (πιάσμα τῆς χειρὸς) χωριστά; "Οπου τοποθετοῦνται πολλὰ μαζὶ, αἱ κεφαλαὶ τῶν σταχυῶν εὐρίσκονται πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν ἢ διασταυρῶνται. (Περιγράψατε λεπτομερῶς) ∴ *τοποθετοῦνται ἀνα' 2-3. δράγματα (χεριές) μαζὶ καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν σταχυῶν εὐρίσκονται πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν.*

5) Πώς λέγονται τὰ τοποθετούμενα μαζί δράγματα ; Πολλαχοῦ κα-
λοῦνται ἀγκαλιές.

..... Δ. ε. μ. α' τ. ι. α.

γ. Οἱ θερισταί.

1) Ποῖοι θερίζουν : ἄνδρες καὶ γυναῖκες ; Ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν)
θερισταί, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο ὡς ἐπαγγελματίαι δι' αὐτὸν τὸν
σκοπὸν ἀπὸ ἄλλων τόπων καὶ ποῖον ; *Ἐθέρειζον ἄνδρες...*
καὶ γυναῖκες. Ἦρχοντο ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς...
Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας καὶ ἐπαγγελμα-
τίαι... θέρισσαι.

2) Πῶς ἡμείβοντο οὗτοι με ἡμερομίσθιον (μεροκάματο) ἢ κατ'
ἀποκοπὴν (ξεκοπῆς). Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβή· εἰς χρῆμα ἢ εἰς
εἶδος ; Τὸ ἡμερομίσθιον ἦτο μετὰ παροχῆς φαγητοῦ ἢ ἀνευ
φαγητοῦ ; (Παραθέσατε μετὰ τὰς πληροφορίες καὶ τὴν σχετικὴν
εἰς τὸν τόπον σας ἀνομοτατολογίαν)

ἤμειβοντο οἱ ἐπαγγελματίαι θερισταί με...
ἡμερομισθίον, τὸ ὅποιον ἦτο μετὰ παροχῆς...
φαγητοῦ.

3) Οἱ ἄνδρες ἢ αἱ γυναῖκες ἔφερόν τι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς προφύ-
λαξιν, ἰδίᾳ τῆς ἀριστερᾶς, κατὰ τὸν θερισμόν ; Ἐπίσης κατὰ
τὴν ἑναρξιν τῆς ἐργασίας τὴν πρώτην ἡμέραν περιεβάλ-
λουντό τι εἰς τὴν μέσσην τοῦ σώματος διὰ νὰ μὴ αἰσθάνωνται
κόπωσην (δηλ. νὰ μὴ πονῇ ἡ μέση των) ; *Οἱ θερισταί εἶχαν*
εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖραν... πάλμαρ, δηλαδὴ
ἐν καμνηνωτὸν ξύλον, τὸ ὅποιον ἐβηθαύσεν εἰς τὸ
πιάσιμό των σταγύαν καὶ προεβλάσεν ἀπὸ
τῶ ἀγκυρώμα. Ἐπίσης εἰς τὴν μέσσην ἔδεναν *σανάρι.*

- 4) Ἐδίδετο (ἢ δίδεται) προσοχή ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος ἢ τοῦ μηνὸς καθ' ἣν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ὁ θερισμός ;

οὐ θερισμός ἤρχιζε τὴν Δευτέραν ἢ τὴν Τετάρτην καὶ σὺδέποτε ἡμέραν Τρίτην.....

- 5) Ἐτραγουδοῦσαν (ἢ τραγουδοῦν) κατὰ τὸν θερισμὸν σχετικὰ τραγούδια ; Καταγράψατε αὐτά. Ἐτραγουδοῦσαν συνήθως δημοτικὰ τραγούδια, ὡς τὰ κάτωθι : α) Ἰσοῦφ Ἀραῆν β) Κάτου στοῦ Βάτζου τὰ χωριά γ) Βάτζου Γωτιά στὴν Καλαμιά δ) Ἡ πέρδικα.....

- 6) Ποῦ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ θερισμοῦ, προτοῦ τελειώσουν, ἀφήνουν εἰς τὸ χωράφι ἓνα μέρος αὐτοῦ ἀθέριστον. Τί κάμνουν τοὺς στάχους ποὺ μένουν ἀθέριστοι ; (Εἰς τινὰς τόπους θερίζουν τὸ μέρος αὐτὸ σταυροειδῶς καὶ μὲ τοὺς ἀποκοπέντας στάχους πλέκουν σταυρὸν ἢ ψάθην τὴν ὁποίαν τοποθετοῦν εἰς τὸ εἰκονοστάσι κλπ.).

Περιγράψατε λεπτομερῶς ὅπου ὑπάρχει σχετικὸν ἢ ἄλλο τι ἔθιμον τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ θερισμοῦ, ὅταν θερίζεται

τὸ τελευταῖον μικρὸν κομμάτι, μαζεύονται γύρω-γύρω ὅσοι οὐ θερίσται καὶ τὰ τελευταῖα χερόβρα πετοῦν εἰς τὸν αἶρα, κρατῶντας μόνον μερικοὺς στάχους με' τοὺς ὁποίους πλέκουν ἓνα σταυρὸν καὶ τὸν δίδουν με' εὐχὰς εἰς τὸν νοικοκύρην. Οὗτος τότε κερνά' ἀφήματα.

δ. Τὸ δέσιμον (δεμάτιασμα) τῶν σταχύων.

- 1) Πότε ἐγίνετο τὸ δεμάτιασμα, ἤτοι τὸ δέσιμον, τῶν θερισμένων σταχύων. Ποίαν ἡμέραν ; Ἀμέσως μετὰ τὸν θερισμὸν ; Τὸ ἐσπέρας ἢ μήπως ἔπρεπε νὰ μένουν οἱ στάχυες εἰς τὸν ἥλιον πρὸς ξήρανσιν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ;

ἤ μετὰ τὸν θερισμὸν.....

.....

- 2) Πῶς ἐγένετο τὸ δεμάτιασμα ; Ποῖος ἔδενε τοὺς στάχους καὶ ποῖος τοὺς μετέφερε καὶ τοὺς παρέδιδεν ὡς χεριές, ἀγκαλιές ; Πῶς ἐδένοντο· μὲ κοινὰ σχοινία, μὲ σχοινία κατεσκευασμένα ἀπὸ βελονοειδεῖς θάμνους, π.χ. βροῦλλα, σπάρτα κλπ. Κατὰ τὸ δέσιμον τῶν δεματιῶν μήπως ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ἐργαλεῖόν τι ; Περιγράψατε λεπτομερῶς τὴν ἐργασίαν ταύτην μετὰ παραθέσεως σχετικῶν σχεδιασμάτων ἢ φωτογραφιῶν.....

·Ο. ἐρχά·της..δ.δ.ποῖος..ἐμά·τωε..τίς ἀγκαλιές..ὁ·
 διος..τίς..ἐδενε..δεμά·τια.....
 ·Ἐδένοντο..τὰ..δεμά·τια..μέ·τό·ἴδιον·τά·σι·τα·
 ρι·(·μέ·τούς·στά·χους).....
 Κατὰ·τό·δέ·σι·μον·τῶν·δεματιῶν·δεν·ἐχρη·
 σιμοποιεῖτο·ἐλ·δικ·όν·ἐρχα·γι·ον.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Τὰ δεμάτια μετὰ τὸ δέσιμον ἀφήνοντο εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἢ συνεκεντρώνοντο εἰς ὠρισμένον μέρος τοῦ θερισμένου ἀγροῦ ; Πόσα δεμάτια συνεκεντρώνοντο ἐκεῖ καὶ πῶς ἐτοποθετοῦντο ;

Τὰ·δεμά·τια·μετὰ·τό·δέ·σι·μον·συνεκεντρώνοντο·εἰς·
 ὠρισμένον·μέρος·ταῦ·θερισμένου·ἀγροῦ·Περὶ·του·40-50
 δεμά·τια·Τὸ·συν·κέν·τρο·μα·τῶν·δεματιῶν·ἐλέ·γε·το·τσι·
 ρέν·ια·Τὰ·δεμά·τια·ἐτο·πο·θε·τοῦ·το·σταυρωτά·μέ·
 τοὺς·στά·χους·πρὸς·τό·ἐσω·τε·ρικόν·ταῦ·τσι·ρευ·τιοῦ·

ε. Συγκομιδὴ τῶν γεωμήλων.

- 1) Ἀπὸ πότε ἤρχισεν ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας εἰς τὸν τόπον σας ;

Πότε γίνεται ἡ σπορά ἢ τὸ φύτευμα αὐτῆς.....

Δέν ἐκαλλιέργουν οὔτε σήμερον καλλιερ-
χοῦν γραιμῆνα εἰς τὸν τόπον μας.....

- 2) Πῶς ἐγίνετο (ἢ γίνεται) ἡ ἐξαγωγή (βγάλσιμο) τῶν γεω-
μήλων ἀπὸ τὸ χωράφι; Μὲ σκαπάνην, μὲ ἄροτρον ἢ μὲ
ἄλλον τρόπον. Περιγράψατε τὸ σχῆμα τῆς σκαπάνης, τοῦ
ἄρότρου κλπ. παραθέτοντες καὶ σχετικὸν σχέδιον αὐτῶν ἢ
φωτογραφίαν.....

στ. Συγκομιδὴ τοῦ σανοῦ.

1) Ἐσυνηθίζεται παλαιότερον ἢ διατροφή τῶν ζώων κατὰ τὸν
χειμῶνα μὲ ξηρὰ χόρτα (π.χ. σανόν, τριφύλλι, βίκον); Ἐάν
ναί, περιγράψατε πῶς ἐγίνετο ἡ καλλιέργειά του, ἔπειτα ἡ
κοπή, ἡ ξήρανσις καὶ ἡ φύλαξις αὐτοῦ. Ἐτρέφοντο τὰ

Ἰῶα μὲ σανόν (ἀχρίο χόρτα), τὸν ὁποῖον ἔκοπαν οἱ
ἐργάται μὲ κ.ο.σ.σ.σ. τὸν ἠπρέγιαν μῆνα. Μετὰ τὸ
κάψιμον καὶ ἄφου ὁ σανὸς ἐξηραίνεται τὸν συνευενθρω-
πὸν εἰς θυμωνιάς. Ἡ μεταφορὰ εἰς τὰς ἀποθήκας ἐγίνετο
μέτ' Ἰῶα.

- 2) Πότε ἐθερίζετο ὁ σανὸς καὶ μὲ ποῖον ἐργαλεῖον (δρέπανον, κόσ-
σαν κ.ἄ.). Ἐθερίζετο τὸν ἠπρέγιαν μὲ τὴν κ.ο.σ.σ.σ.

(Παραθέσατε καὶ σχεδιάσματα ἢ φωτογραφίας).....

Σχῆμα ἐπαρχεῖ εἰς τὴν σελίδα 12 κατὰ τὸν τῶν
ἐρωτημάτων 2 (κ.ο.σ.σ.).

- 3) Ξήρανσις τοῦ χόρτου καὶ δέσιμον. Ποῖα ἐργαλεῖα ἐχρησιμο-
ποιοῦντο; (Παραθέσατε μετὰ τῆς περιγραφῆς καὶ τὴν σχετι-
κὴν τοπικὴν λαϊκὴν ὀνοματολογίαν, ὡς καὶ σχεδιάσματα καὶ

φωτογραφίας) Μετά τὴν δὴράσιν τὸ χορτὸν
 συνεκέντρωνεν οἱ θείσαντες μὲ τὰ δεικνύοντα
 καὶ ἐξημέτεισαν τὰς γεγομένους θυμανίας. —

Γ. ΑΛΩΝΙΣΜΟΣ

- α. 1) Μεταφορὰ τῶν δεματιῶν πρὸς άλωνισμόν. Συνεκεντρώνοντο πρὸς τοῦτο ἐπὶ τόπου εἰς τὸ χωράφι ἢ μετεφέροντο εἰς ἄλλην θέσιν, π.χ. εἰς τὸ άλῶνι, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ κτλ.

Τὰ δεμάτια συνεκέντρωνοντο εἰς τὴν ηρατεῖαν
 τοῦ χωρίου, ὅπου ἦσαν τὰ ἀλώνια.

- 2) Πῶς καλεῖται ὁ χώρος, ὅπου τοποθετοῦνται τὰ πρὸς άλωνισμόν δεμάτια. Εἰς τινὰς τόπους λέγεται: θεμωνοστάσι, θεμωνιά, θεμωνιάστρα, κλπ. Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς σῶρον; Ὑπάρχει καθωρισμένος τρόπος τοποθετήσεως;

Ἀλώνια.. Ἡ τοποθέτησις γίνεται εἰς σῶρον, ὃ
 ὁποῖος ὀνομάζεται θεμωνιά.

- 3) Ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν εἰς τὸν τόπον σας ἀλώνι διὰ τὸν άλωνισμόν τῶν δημητριακῶν; Μήπως ἐγένετο παλαιότερον ὁ χωρισμός τοῦ καρποῦ (τοῦ γεννήματος) ἀπὸ τὰ ἄχυρα εἰς ἄλλον χώρον, δηλ. ὅχι εἰς τὸ άλῶνι;

Ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν εἰς τὸν τόπον μας ἀλῶ-
 νι διὰ τὸν ἀλωνισμόν τῶν δημητριακῶν.

- 4) Ποῦ κατασκευάζετο (ἢ κατασκευάζεται) τὸ άλῶνι. Ἐντὸς τοῦ συνοικισμοῦ, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας ἢ ἔξω τοῦ χωρίου; Εἰς ποίαν θέσιν;

Εἰς τὴν ηρατεῖαν τοῦ χωρίου.

- 5) Τὸ ἀλώνι ἀνήκει εἰς μίαν μόνον οἰκογένειαν ἢ εἰς περισσότερας ;
ἐὰν τοῦτο ἀνήκη εἰς πολλές οἰκογενείας, πῶς γίνεται ἡ χρῆ-
σις του, δηλ. μὲ ποίαν σειρὰν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ;

Κάθε οἰκογένεια... εἶχε καὶ τὸ ἄλώνι της.

- 6) Ἀπὸ πότε ἄρχεται τὸ ἀλώνισμα καὶ πότε λήγει ;

Ἀπὸ 21^{ης} Ἰουλίου ἐω. 15^{ης} Ἀυγούστου.

- 7) Εἶδη ἀλωνιῶν (ἀναλόγως τῆς κατασκευῆς των)· π.χ. χωματά-
λωνο (μὲ δάπεδον ἐκ χώματος)· πετράλωνο (μὲ δάπεδον
ἐστρωμένον μὲ πλάκες).

(Περιγράψατε τὴν κατασκευὴν ἐκάστου καὶ παραθέσατε σχε-
διάσμα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ) *Διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀλωνιοῦ*

*ἰσοπέδωνται τὸ ἔδαφος, ἐστρώνονται πλάκες καὶ εἰς
τὰ κενὰ ἔρριπτον χώμα (πετράλωνα). Εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἀλωνιοῦ ὑπῆρ-
χε στύλος ξύλινος ἀπὸ οὗ ἐδύνετο τὸ τραχὺ σχοινὶ φερόμενον εἰς τὸ χεῖρος
τοῦ ἀλωνιοῦ.*

- 8) Πῶς ἐπισκευάζεται τὸ ἀλώνι ἐκαστον ἔτος πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ
ἀλωνισμοῦ· (π.χ. τοῦ χωματάλωνου· καθαρισμὸς αὐτοῦ καὶ
ἐπάλειψις τοῦ δαπέδου καὶ τοῦ γύρω τοιχώματος, ὅπου ὑπάρ-
χει, μὲ πηλὸν ἐκ χώματος ἢ συνήθως διὰ μείγματος κόπρου βοῶν
καὶ ἀχύρων)

*Ἦν. ἔφρευγε ἀπὸ τῆς θέσεως της καμμένη πλάκα
τῇ ἀποκαταστύσαν με' ἑτέραν καὶ προέβαινον
εἰς τὴν γενικὴν καθαριότητα τοῦ ἀλωνιοῦ.*

- 9) Ἡ ὥς ἄνω προετοιμασία τοῦ ἀλωνιοῦ καὶ ἡ ἐνάρξις τοῦ ἀλωνι-
σμοῦ γίνεται ὠρισμένην ἡμέραν καὶ ὥραν ;

Ὁ. χ. 4.

- 10) Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς τὸ ἀλώνι τῶν δεματιῶν, ὅπου
ὑπάρχει ἀλωνόστυλος, ὥς καὶ τὸ ἀπλωμα τῶν σταχύων πρὸς ἀλω-

νισμόν ; Περιγράψατε τὸν τρόπον τοῦτον ἢ οἰονδήποτε ἄλλον.

Ἐτοποδετοῦντο τὰ δέματ' αὐτῶν γυροῦν ἀπὸ τὸν ἀγωνόστυλον ὁρῶντα με' τοὺς σταχῆς πρὸς τὰ κάτω, ἕως ὅτου γέμῃσι τὸ ἀγῶνι. Μετὰ γυροῦν ἀπὸ τὸν ἀγωνόστυλον καὶ πατῶντας ἐπάνω εἰς τὰ δέματ' αὐτῶν ἔγυρ' ἔσαν τὰ ἴωα (4-6) ἐπὶ 3-4 ὥρες, ὡς εἰς τὸ κάτωθεν σχῆμα 1.

11) Πῶς γίνεται τὸ ἀλώνισμα τῶν σταχύων διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσης ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.).

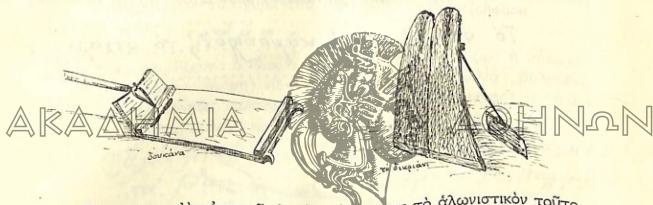
α) Ἀλώνισμα πρὸς ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων διὰ τῆς καταπατήσεως αὐτῶν ὑπὸ περιφερομένων ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.). Πολλοὶ τοποθετεῖται πρὸς τοῦτο καθέτως εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλωνίου ὄξυλος, ὑψοῦς δύο μέτρων (καλούμενος σπηγερός, στρούλουρας, δουκάνη, βουκάνη κ.α.), ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐξαρτῶνται σχοινία, ὡς εἰς τὸ ἀνωτέρω σχεδιαγράφημα, διὰ νὰ συγκρατοῦνται ἀπὸ τὸ ἕτερον ἄκρον τῶν τῶν ζῶα, ὥστε νὰ περιφέρωνται κυκλικῶς, «νὰ ἔρχωνται γυρῆς», καὶ οὕτω νὰ κόβουν τὰ στάχυα.....

Γυροῦν ἀπὸ τὸν ὄξυλον στῦλον, ὅ ὁποῖος τοποθετεῖται πρὸς τοῦτο καθέτως, εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλωνίου, περιφέρωνται κυκλικῶς τὰ ἴωα καὶ οὕτω κόβουν τὰ στάχυα. Ὁ στῦλος οὗτος ὠνομάζετο «δουκάνη».

β) Πῶς ζεύονται οἱ βόες, τὰ ἄλογα κλπ. διὰ τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ ἀλωνισμού. Πῶς συνδέεται τὸ σχοινί ἀπὸ τὸν κάθετον ἀλωνόστυλον με' τὰ ζῶα; (Εἰς τινὰς τόπους δένεται τὸ σχοινί εἰς θηλειές, αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὸν λαιμὸν τῶν ζώων. Εἰς ἄλλους τόπους εἰς τὸ ἀλώνισμα διὰ τοῦ τρόπου τούτου δὲν ὑπάρχει στῦλος εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλωνίου. Τὰ ἀλωνίζοντα ζῶα περιφέρονται συνδεδεμένα εἰς σειράν διὰ σχοινίου, τὸ ὁποῖον σχηματίζει θηλειᾶς περὶ τὸν λαιμὸν ἐκάστου ζώου. Περιγράψατε ὅπου ὑπῆρχεν (ἢ διατηρεῖται ἀκόμη) ἀλωνισμὸς κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον, παραθέτον-

τες καὶ σχετικὰς φωτογραφίας ἢ ἰχνογραφήματα).....
Εἰς τὰν τόπον μας.. τὸ σχοινί. ἀπὸ τὰν καὶ θετον. ἀγανό-
στηρον.. δένεται. εἰς. θηρείες. αἱ. ὁποῖαι. περιβάλλουν
τὰν. γαιμὸν. τῶν. Ἰωάν......

- γ) Ποῦ ἀντὶ τοῦ ἁλωνισμοῦ διὰ τῶν ποδῶν χρησιμοποιεῖται καὶ μηχανικὸν ἁλωνιστικὸν μέσον· π. χ. χονδρὴ ἐπιμήκης σανὶς εἰς ἓν τεμάχιον ἢ δύο, προσαρμοζόμενα. Αὕτη ὠπλισμένη εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν διὰ κοπτερῶν μεταλλίνων ἐλασμάτων ἢ ἀποσχίδων σκληροῦ λίθου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ζυγοῦ ἐξευγμένων ζώων, σύρεται δ' οὕτω κυκλικῶς ἐντὸς τοῦ ἁλωνίου ἐπὶ τῶν ἐστρωμένων σταχύων διὰ τὸν ἁλωνισμόν των.

Σημειώσατε, ἐὰν ἀπαντᾷ εἰς τὸν τόπον σας τὸ ἁλωνιστικὸν τοῦτο μηχανήμα ἢ ἄλλο τι, τὸ ὄνομα αὐτοῦ (π. χ. δουκάνα, δικριάνι, βωλόσυρος), περὶ τῆς κατασκευῆς του, τὸ σχῆμα καὶ τὰς συνήθεις διαστάσεις. Ἀπὸ ποῦ τὸ ἐπρωμηθεύοντο παλαιότερον καὶ σήμερον. Ἐπίσης πῶς γίνεται ἡ χρῆσις του καὶ διὰ ποῖα δημητριακά. Ἠλωνίζοντο (ἢ ἁλωνίζονται) ὅλα τὰ δημητριακά με ἁλωνιστικὸν μηχανήμα; Μήπως π.χ. ἡ κριθὴ καὶ τὰ ὄσπρια (κουκκία, ρεβίθια κ.ἄ.) ἡλωνίζοντο διὰ τῶν ποδῶν ζώων ζευγνυομένων καὶ περιφερομένων ἐπὶ τῶν σταχύων τούτων;

.....*Δεν. διαρχει. εἰς. τὰν. τόπον. μας.:-*

δ) Ἀπὸ ποίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἀρχίζει ὁ ἀλωνισμός, κατὰ ποίαν δὲ διακόπτεται διὰ τὰ ἐπαναληφθῆ τὴν ἐπομένην. ;.....

Ὁ ἀλωνισμός ἀρχίζει ἀπὸ τῆς 8^{πς} πρωινῆς καὶ διακόπτεται καθ' οἷανδήποτε ὥραν, εἰάν δυ-
σμενεῖς καιρικαὶ συνθήκαι. (βροχή, ὄροσα) ἐμπο-
δίζουν τὴν συνέχισιν τοῦτου.

12) Ποῖα ἄλλα ἀλωνιστικά ἐργαλεῖα εἶναι ἐν χρήσει; (Εἰς τινὰς τόπους χρησιμοποιεῖται ἐπίμηκες ξύλον, τὸ ὁποῖον, καλούμενον διχάλι, δικούλι, δουκράνι κλπ., ἔχει τὸ ἄκρον ὀδοντωτὸν ὑπὸ τὴν κατωτέρω μορφήν):

Τὸ δικούλι, τὸ καρπούσι, τὸ διχάλι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΟΗΝΩΝ

13) Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀλωνισμοῦ ὁ γεωργὸς μὲ τὸ διχάλι ἢ τὸ δικράνι, ἐρχόμενος γύρω εἰς τὸ ἀλώνι, ρίπτει ἐντὸς τοῦ κύκλου τὸν ὁποῖον διαγράφουν τὰ ζῶα ἢ τὸ ἀλωνιστικὸν μηχανήμα τοὺς ἀκό-
πους στάχους ;

Ναί

14) Ἦτο ἐν χρήσει εἰδικὴ ἀλωνόβεργα διὰ τὴν ὁδήγησιν καὶ τὸ κτύ-
πημα τῶν ζώων ; (Ἐν Κρήτῃ λέγεται αὕτη βουκέντρι· ἀλλαχοῦ
φ' κέντρα). Πόσον μῆκος εἶχε καὶ ποία ἡ κατασκευὴ τῆς ; (Σχε-
διάσατε τὴν ράβδον αὐτὴν). (Βλέπετε κατωτέρω εἰκόνα).

Ἐχρησιμοποιοῦτο φ' κέντρα ἀλόγου, ὀνομαζομένη.

καμεταί. Εἶχε μῆκος ἐν μέτρον καὶ ἦτο κατασκευα-
σμένη ἐκ ξύλου. Εἰς τὸ ἔν ἄκρον τῆς προσεδένετο
σχοινίον μνήσους ἐνός καὶ ἡμίσεως (1,5) μέτρον.
(Σχῆμα Α)

- 15) Πώς λέγεται ἡ ἐργασία τοῦ ἀλωνίσματος ἐνὸς ἀπλώματος, δηλ. ἐνὸς στρώματος σταχύων ἐντὸς τοῦ ἀλωνιοῦ. (Ἐν Κρήτῃ καλεῖται δούλα). Πόσαι στρώσεις (δηλ. ἀπλώματα) σίτου, κριθῆς, βρώμης κλπ. ἤλωνίζοντο καθ' ἡμέραν . . . *Ἡ ἐργασία τοῦ ἀλωνίσματος ἐνὸς ἀπλώματος ἐλέγετο «στρωμα» . . . Ἡ λωνίετο ἐν μόνον. «στρωμα ἡμερησίας» . . .*

Σχῆμα Α

- 16) Πώς λέγονται οἱ ἀλωνισθέντες στάχυες, προτοῦ λιχνισθοῦν διὰ τὰ ἀποχωρισθοῦν τὰ ἀχυρά ἀπὸ τὸν καρπὸν ; (ἐν Κρήτῃ : μάλαμα) . . . *«στρωμα» . . .*

- 17) Ποῖοι ἀλωνίζουν : ὁ ἴδιος ὁ γεωργὸς με ἰδικά του ζῶα ἢ ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν ἀκόμη) εἰδικοί ἀλωνισταὶ (ἐν Αἰτωλίᾳ : βαλμάδες, δηλ. τροπάνηδες, καλούμενοι ἀλωναραῖοι καὶ ἀγωνιάτες), οἱ ὁποῖοι εἶχον βοδινὰ ἢ αἰγία καὶ ἀνελάμβανον τὸν ἀλωνισμόν . . .

«Ὁ λωνίεν ὁ ἴδιος ὁ γεωργός, ἂν εἶχεν ἀρκετά ζῶα . ἄλλως ἐκρησιμοποιεῖ βαλμάδες, δηλαδή ἀγωναραῖους» . . .

- 18) Πλὴν τοῦ μέσου τούτου με ζῶα καὶ με ἀλωνιστικὸν ἐργαλεῖον ὑπῆρχον παλαιότερον εἰς χρῆσιν ἄλλα μέσα χωρισμοῦ τοῦ καρποῦ ἀπὸ τοὺς στάχυν· π.χ. τὸ κοπάνισμα αὐτῶν με χονδρὸν ξύλον (τὸν κόπανον) ἢ με ἄλλον τρόπον ; (βλ. κατωτέρω ἐν σελ. 26 εἰκόνα).

«Ὁ χιδιά τὰ δημητριακὰ (σιτηρὰ, ὑριόμη)

- 19) Ὁ κόπανος οὗτος πῶς ἐλέγετο· ἐκ ποίου ξύλου κατεσκευάζετο· πόσον μῆκος καὶ πᾶχος εἶχε καὶ ποῖον τὸ σχῆμά του ; . . .

«Ὁ κόπανος ἐκρησιμοποιεῖτο γιὰ κοπάνισμα τῆς φασκῆς, ρεβυδιᾶν, μουριάων. Εἶχε σχῆμα καμωμένον καὶ κατεσκευάζετο ἀπὸ ξύλον ἐκ δένδρου. Ἐξ μῆκος 23 του ἔφθανε τὸ ἐν μέτρον (ἦν σχῆμα 2 ὡς ἐπιδεικνύει)

- 20) Τὸ κοπάνισμα τῶν σταχύων ἐγίνετο εἰς τὸ ἀλώνι ἢ εἰς τὴν αὐλήν; Διὰ ποῖα δημητριακὰ ἐγίνετο (ἢ γίνεται) χρήσις τοῦ κοπάνου (π.χ. φακῆς, ρεβιθιδῶν κλπ.).....

Διὰ τὰ ὁσπρία γένεταί, εἰς τὸ χωράφι.

κόπανος στεργανός

Σχῆμα 1

ξύλο κοπανιμένο διὰ τὸ κοπάνισμα μικρῶν σπυρίων δημητριακῶν...

Σχῆμα 2

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Σχῆμα 3

ΑΘΗΝΩΝ

Ὑπὸ πόσων καὶ ποίων προσώπων ἐγίνετο· μόνον ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἢ καὶ συγγενῶν; Ἀνελάμβανον τὸ ἔργον τοῦτο ἄλλα πρόσωπα ἐπ' ἀμοιβῇ; Πῶς ἐκαλοῦντο τὰ πρόσωπα αὐτά; Πῶς ἐγίνετο τὸ κοπάνισμα τοῦτο διὰ τὰ δημητριακὰ μεγάλων παραγωγῶν;

Τὸ κοπάνισμα τῶν ὁσπρίων ἐγίνετο ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν παραγωγῶν, μερικᾶς δέ, φορᾶς καὶ με' τὴν βοήθειαν τῶν συγγενῶν τῶν.....

- 21) Ποῦ ἐτοποθετοῦντο (ἐξηπλοῦντο) οἱ στάχυες διὰ τὸ κοπάνισμα. Ἐγίνετο τοῦτο ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ ἐπὶ ξύλου; Πόσαι στρώσεις (δηλ. ἀπλώματα) σταχύων ἐκοπανίζοντο τὴν ἡμέραν; Τὸ κοπάνισμα ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦ καρποῦ ἢ

καί εἰς τὴν ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων ; (Περιγράψατε λεπτομερῶς τὸν τρόπον τοῦτον χωρισμοῦ τοῦ καρποῦ ἀπὸ τοῦς στάχους, παραθέτοντες σχεδιαγραφήματα ἢ φωτογραφίας)

Ἐστρώοντο... στρωσέδια. (μουσαμάδες, κλπ.) καὶ ἐκεῖ ἐπ' αὐτῶν ἐτοποθετοῦντο τὰ ὀσπρία διὰ κοπάνισμα. Τὸ κοπάνισμα ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὰ λουβιά. Τὰ χονδρά-χονδρά τὰ ἐμάζευαν μετὰ χεῖρας καὶ τὰ ὀπο-

22) Κατὰ τὸ ἀλώνισμα διὰ τῶν ζώων, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ κοπάνου, ἐτραγουδοῦντο τραγούδια ; Ἐάν ναι, ποῖα ;

Κατὰ τὸ κοπάνισμα μήπως ἐλέγοντο εἰδικὰ δίστιχα ἢ φράσεις διὰ τὸν συντονισμὸν τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐργασίας ;

Ἐτραγουδοῦσαν δημοτικὰ τραγούδια, ὡς τὸ : « Πῶς στουμπᾶνε τὸ πιπέρι τοῦ διαβόλου. οἱ καλογέροι ». , καὶ ἄλλα, ἴσως ἄλλα, ἴσως ἄλλα...

23) Πότε τὸ πρῶτον ἐγίνε χρήσις ἀλωνιστικῆς μηχανῆς εἰς τὸν τόπον σας.

Ποῖος τὴν ἐπρομηθεύθη (πρόσωπον, συνεταιρισμὸς κλπ.). (Περιγράψατε τὸν τρόπον λειτουργίας αὐτῆς) Τὸ 1950. Ὁ δόκιμος αὐτῆς Παναγιώτης Μπαταλάς ἐξ Αἰτωλίας φάσκει ὅτι ἡ μηχανὴ αὐτὴ τὰ κημήλια τοῦ χωριοῦ ἔρχετο παρὸς αὐτὴν καὶ ἐλειτουργοῦσε μετὰ ἀμειψιμῶν β'. Λίχνισμα

1) Πῶς λέγονται οἱ ἀλωνισμένοι στάχυες, ἐτοιμασμένοι διὰ τὸ λίχνισμα (ἐν Αἰτωλίᾳ : λειῶμα, ἐν Κρήτῃ : μάλαμα). Μετὰ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεῦται τὸ λειῶμα διὰ τὸ λίχνισμα πῶς λέγεται τοῦτο (εἰς Κρήτην : θρινάκι, εἰς Αἰτωλίαν καὶ Πελοπόννησον : δικριάνι, ἀλλαχοῦ : δικιργιάνι) καὶ ποῖον τὸ σχῆμα αὐτοῦ. οἱ ἀλωνισμένοι στάχυες ἐλέγοντο στρωμα. Τοῦτο σωρεύεται μετὰ τὸ δίκρανο καὶ τὸ μαρπο-
λόι. Τὸ στρωμα ἔχει ἐπίμηκες σχῆμα καὶ ὅπως εἶναι συ-
μμετρικῶς, λέγεται « Π. Α. Μ. Ν. Ι ».

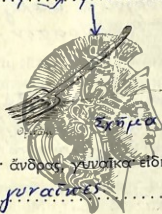
Ὁ σχηματιζόμενος σωρὸς ἔχει σχῆμα στρογγύλου ἢ ἐπίμηκες ; Προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ λίχνισμα (ἀνέμισμα) πρὸς ἀποχωρισμὸν τοῦ ἀχύρου

ἀπὸ τὸν καρπὸν, καρφώνεται τι ἐπάνω εἰς τὸν σωρόν ; Μήπως μαχαίρι, τὸ θρινάκι ἢ ἄλλο τι ; Τί λέγεται κατὰ τὴν πράξιν ταύτην καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνεται τὸ ἔθιμον τοῦτο. *Προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ*

λίχνισμα τοποθετεῖται εἰς τὴν ἄκρην ἀπὸ τοῦ λαμφέ ἐν ξύλῳ, τὸ ὁποῖον λέγεται παπαδιά, διὰ τὴν ξειρωμένην τὸ ἀχρὸν ἀπὸ τοῦ καρποῦ. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ σωροῦ ἐκαρβύωναν ἐν ὑψηλῷ ἄλλοι ξύλον καὶ ἔρριχναν τὸ καθαρόν σιτάρει ἐπάνω, φαντάζοντες ἐν αὐτῇ σωρός ἡν ὁ σῶν τὸ ξύλον»

- 2) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον γίνεται τὸ ἀνέμισμα ; (Πῶς λέγεται τοῦτο : φτυάρι, θρινάκι ; Ἰχθυογραφήσατε τοῦτο.....

Τὸ ἀνέμισμα γίνεται μετ' τοῦ καρπουλόι, ὡς τὸ εἰκονιζόμενον ἐν τῷ σχήματι 1.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

σχῆμα 1

ΔΟΗΝΩΝ

- 3) Ποῖος λιχνᾶ (ἀνεμίζει)· ἄνδρας, γυναῖκα· εἰδικὸς λιχνιστὴς ἐπ' ἀμοιβῇ ;

... ἄνδρες ἢ γυναῖκες.....

- 4) Πῶς λέγονται τὰ χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων, τὰ ὁποῖα μετὰ τὸ λίχνισμα παραμένουν μετὰ τοῦ καρποῦ (εἰς τινες τόπους καλοῦνται : κόντυλοι, κόμπια). Πῶς ἀποχωρίζεται ὁ καρπὸς ἀπὸ τοὺς κόντυλους ἢ τὰ κόμπια ; Ποῦ συνηθίζεται νὰ γίνεται δεύτερον ἀλώνισμα διὰ τῶν ποδῶν τῶν ζώων, ὥστε νὰ ἀποφλοιωθῇ ὁ σῖτος κλπ ;

α) Τὰ χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων λέγονται "κότσαλα"

β) Ὁ καρπὸς ἀποχωρίζεται μετ' ἐρμόνας

γ) Τὸ δεύτερον ἀλώνισμα γίνεται εἰς τὸ ἔδριον τὸ ἀρώνει διὰ τῶν ποδῶν τῶν ζώων.....

- 5) Πῶς γίνεται ἡ ζευῖσις τῶν ζώων διὰ τὸ δεύτερον, ὡς ἀνωτέρω, ἀλώνισμα ; Ποῦ ἀπαντᾷται τὸ ἀλώνισμα τοῦτο· πῶς λέγεται ; (Ἐν

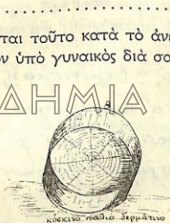
Κρήτη: ξεβαβούλισμα καὶ καρπολώνεμα)· διὰ ποῖα δημητριακὰ συν-
 ηθίζεται τοῦτο . α.) . . . ὅπως γίνεται ὁ πρῶτος ἀγώνισμός
 β.) Τοῦ δευτέρου ἀγώνισμα λέγεται «ξεκοτσάρισμα»
 . . . καὶ συνεδίζεται καὶ γίνεται τοῦτο διὰ τὸν
 . . . αἶταν, ὑρίθνη καὶ βρώχην . . .

- 6) Ἀφοῦ διὰ τοῦ λιχνίσματος (ἀνεμίσματος) ἀποχωρισθοῦν τὰ ἄχυρα,
 πῶς γίνεται ἡ διαλογή τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὰ μετ' αὐτοῦ παραμείναντα
 χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχυῶν (τοὺς κοντύλους, κόμπια κ.ἄ.) ;
 Μὲ τὴν δερμόναν

Γίνεται τοῦτο κατὰ τὸ ἀνέμισμα, ἀπομακρυνομένων τῶν ξένων αὐτῶν
 ὑλῶν ὑπὸ γυναικὸς διὰ σαρώθρου· ἡ δὲ ἄλλων μέσων, ὡς π.χ. κόσκι-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

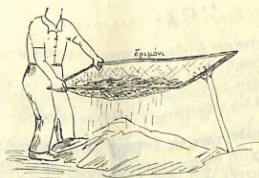
ΔΟΗΝΩΝ

Σχῆμα 1

Σχῆμα 2

Σχῆμα 3

νων μὲ ὅπας διαφόρων μεγεθῶν π.χ. μὲ τὸ κόσκινον τὸ καλούμενον
 κατὰ τόπους : βολίστρη, δερμόνι, δορμόνι, δριμόνι, ρεμόνι κλπ.

(Περιγράψατε λεπτομερῶς τοὺς ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ καὶ σήμερον) τρόπους χωρισμοῦ τῶν κόκκων τῶν δημητριακῶν ἀπὸ τὰ ἄχυρα καὶ τὰς ἄλλας ὕλας. Ἰχνογραφήσατε δὲ ἢ παραθέσατε φωτογραφίας τῶν ἐν χρήσει ἐργαλείων καὶ σκευῶν)

Ἡ δερμόνα σχήματος παραλληλογράμου τοποθετεῖται ἐπάνω εἰς δεξαμενὴν ξύλινον καὶ μέκινῃσιν αὐτῆς πρὸς τὸ ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω ἐναλλάξ πίπτει ὁ σῖτος καθαρός πρὸς εἰς τὸ ἄλωνα. Ἡ δερμόνα ἔχει τὸ σχῆμα 3. τῆς σελίδος 24.

- 7) "Όταν ἐτοιμασθῇ, ὡς ἀνωτέρω, ὁ καρπὸς σχηματίζεται εἰς σωρόν ; Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεῖται; Χαράσσεται ἐπὶ τοῦ σωροῦ σταυρός ; Πῶς χαράσσεται καὶ ποία ἡ μορφή του. Μήπως ἐμπηγνύεται κατόπιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σωροῦ τὸ ἐργαλεῖον τοῦ λιχνίσματος (θρινάκι, φτυάρι), ἐπακολουθεῖ δὲ καὶ προσκύνησις καὶ ἀσπασμὸς τοῦ σωροῦ ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ,

Εἰς τὸν τελευταῖον σωρόν, τὸ ἀξάνισμα, ἔκτοπρετοῦσαν οἱ λιχνισαὶ τὰ καταβληθέντα ἐπάνω εἰς τὸν σωρόν σταυροειδῶς καὶ ρίπτοντες σῖτα ἐπάνω εἰς τὸν οὕτω σχηματιζόμενον σταυρόν ἔδιδον εὐχάς.

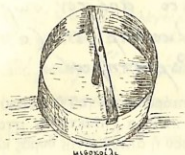
- 8) "Α λ λ α ἔθιμα προτοῦ νὰ μεταφερθῇ ὁ καρπὸς (σῖτος, κριθή κλπ.) εἰς τὴν ἀποθήκην.

ἴ. ο. χ.

- γ'.1) Ποῖαι ὀφείλαι πρὸς τρίτους ἔπρεπε νὰ καταβληθοῦν εἰς εἶδος ἀμέσως εἰς τὸ ἄλωνα π.χ. ἡ δεκάτη, κοινῶς δεκάτισμα. Ποία ἦτο ἡ συνήθεια. Ἦρχετο ὁ δεκατιστὴς εἰς τὸ ἄλωνα; Μὲ ποῖον μέτρον (δοχεῖον) ἐγένετο ἡ μέτρησις τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς κλπ., διὰ τὴν εἴπραξιν ὑπὸ τοῦ δεκατιστοῦ τοῦ «δεκάτου». (Σημειώσατε τὸ ὄνομα τοῦ μετρητοῦ, τὴν

χωρητικότητα του εις όκάδας, εις κοιλὰ κλπ., παραθέσατε δὲ καὶ ἰχνο-
γράφημα αὐτοῦ· βλ. κατωτέρω σχετικὰς εἰκόνας).....

"Ἐρχετο εἰς ἀλώνι. ὃ ἠφέντης ἴσμεν. καὶ ἐμοίραζε μετ' αὐτοῦ κολληγῶν τὸ
εἰσοδήμα. Μίαν βιδούραν ἔλαμθανεν ὁ κολληγῶν καὶ μίαν τὸ ἀφεντικόν.
βιδούρα ἦτο δοχεῖον δύνειον, ὡς τὸ σχῆμα 2, μετ' δύο χειρὸς βάς. Εἶχεν χω-
ρητικότητά 12 ὀκάδων.

σχῆμα 1

σχῆμα 2

2) Ποῖα ἄλλα βάρη κατεβάλλοντο εἰς εἶδος εἰς τὸ ἀλώνι ;

- α) τὸ παπαδιάτικο,
- β) τὸ ἀγροφυλακιάτικο,
- γ) τὸ γυφτιάτικο,
- δ) τὸ ἀλωνιατικὸν κλπ.

Σημειώσατε τὰ ἐν χρήσει παλαιότερον μέτρα τῶν δημοτριακῶν (δνομα,
χωρητικότης, σχῆμα, καὶ παραθέσατε ἰχνογραφήματα ἢ φωτο-
γραφίας αὐτῶν)

α.) Παπαδιάτικο

β.) Ἀγροφυλακιάτικο

γ.) Γυφτιάτικο (σιδερίατικο)

3) Ποῦ ἀπεθηκεύετο κατόπιν ἡ παραγωγή (ὁ καρπὸς) ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ
ἐντὸς τῆς οἰκίας (εἰς ποῖα δοχεῖα) ἢ εἰς ἀγρούς ἐντὸς εἰδικῶν λάκ-
κων ; (Σημειώσατε λεπτομερῶς εἰς ἐκάστην περίπτωσιν τὰς σχετι-
κὰς συνθεῖας) Ἀπεθηκεύετο ἡ παραγωγή εἰς τὴν οἰκίαν ἐντὸς κοφίνων.

οἱ κόφιοι κατασκευάζοντο ἀπὸ βέργης λύχου, εἰς ὅποιαν ἔπλεκον καὶ ἐχρύνοντο
οἱ κόφιοι, ζωτρεκῶς καὶ ἐξωτερικῶς. διὰ τὴν πηλὴν. Πλαγίως καὶ εἰς τὸ κατὰ
μέρος τοῦ κοφίνου ἐπήρχεν ὀπή, διὰ τὰ παῖρναι τὸν καρπὸν. —
4) Τὸ ἀχύρον ποῦ ἀπεθηκεύετο. Εἰς ἀποθήκην (ἀχυρώνα) ἐντὸς τοῦ
χωρίου ἢ εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ παρὰ τὸ ἀλώνι. Πῶς ἐγίνετο ἡ ἀποθή-

κευσις εἰς τὴν ὑπαιθρον ; ... Δι' ἧρα εἰς τὸ ἀγῶνι εὐρέ-
σκετο .. ἢ ἀχυρώνα, ὅπου ἐτραπαδεύετο τὸ ἄχυρον. -

- 5) Πῶς ἐγίνετο (ἢ γίνεται) ἡ διαλογὴ τοῦ σπόρου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ
θερισμοῦ ἀπὸ τοῦς καλυτέρους στάχους ἢ μετὰ τὸ ἀλώνισμα ; ...

Ἡ διαλογὴ τοῦ σπόρου ἐγίνετο ... ἀπὸ τὸν σωρόν ...
μετὰ τὸ ἀλώνισμα καὶ ἐκαθαρίζετο (ὁ σπόρος)
μέτ' αὐτὸν « τρεῖς ἔρι », καθαρίστηναι

- 6) Μήπως ὅπου γίνεται ἡ διαλογὴ τοῦ σπόρου πρὸ τοῦ θερισμοῦ κατα-
σκευάζεται τότε ἢ μετὰ τὸν θερισμὸν πλέγμα (πλεκτὴ) ἐκ σταχυῶν,
τὸ ὅποιον ἀναρτᾶται εἰς τὸ εἰκονοστάσιον ἢ ὅπισθεν τῆς θύρας κλπ ; ...

Εἰς τὸν τόπον μας ὤληρχεν ἡ σικηδεῖα νὰ ῥηέκουν κατὰ
τὴν διάρκειαν τοῦ θερισμοῦ μετὰ τὸν ἐν κ. σταυρῶν,

Πῶς λέγεται ἡ πλεκτὴ αὕτη ; Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς ποῦ φυλάσσεται.
πρὸς ποῖον σκοπὸν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; ...

τοῦ ὁποῖου ἔβαφον μετὰ διάφορα χρώματα καὶ τοὺς ἐρέζασον
εἰς τὸ εἰκονοστάσιον μετὰ τὰ ἀγῶνια τοῦ ἐπομένου ἔτους.

Δ'. ΕΤΗΣΙΑΙ ΝΥΡΑΙ

- α'. 1) Κατὰ ποίας ἡμέρας τοῦ ἔτους λαμβάνει χώραν κατ' ἔθιμον εἰς τὸν
τόπον σας ἀναμμὰ φωτιάς εἰς τὸ ὑπαιθρον. (Π.χ. παραμονὴ Χριστου-
γέννων, ἑσπέρas 23 Ἰουνίου (Κληδόνου), Ἀποκριές, πρώτη Μαρ-
τίου, Πάσχα (κάψιμο τοῦ Ἰούδα), ἑσπέρas τῆς 31 Αὐγούστου κλπ.)

Κατὰ τὰς Ἀποκριὰς διὰ τὸ Πάσχα (καθαρὰ Δευ-
τέρα) ἤναπτον φωτιάς εἰς τὰ ἀγῶνια καὶ ἔστηναν
χορὰν γύρω-γύρω. Μερικοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες

Εἰς ποίας ἡμέρας, ποῖαν ὥραν καὶ εἰς ποῖον μέρος ;

ἐπηδούσαν ἐπάνω εἰς τὰς φωτιάς. Ἄλλοτε πάχι μετὰ
τὸν χορὸν μερικοὶ νέοι περιώδευον εἰς τὸ χορὸν καὶ
κετυῶντες κεντιμέδες ἔρχον « Ἐξω φύλλοι ἔξω πο-
ντίκια μέσα γιὰ ³⁰ μέσα χαρά ὥσπου νὰ ῥθῃ ἡ
καινούργια Πασχαλιά »

2) Πώς λέγεται ή φωτιά αὐτή ; (π.χ. φανός, ἀφανός κλπ.).....

..... φανός

β'. 1) Ποιοί ἀνάπτουν τήν πυράν· παιδιά, ἡλικιωμένοι, ποῖος ἄλλος ; ...

..... Συμμετείχαν ἄνθρωποι μικροί καί μεγάλοι

2) Ποῖος ἢ ποιοί συλλέγουν τὰ ξύλα, θάμνους κλπ. διὰ τήν πυράν.

Τὰ κλέπτουν ; *Αν νάι, ἀπό ποῖον μέρος ;

Οἱ μικροί συνέθλα τὰ ἔκρεπτον ἀπό τοὺς φράντες
των σπιτιῶν καί ἀπό τοὺς ἐν ταῖς οἰκίαις σωρούς.

3) Πώς γίνεται ἡ συγκέντρωσις των. (Περιγράψατε λεπτομερῶς)

Στην ἀρχήν ἔρριπταν μερικά δέματα καί τὰ
ἤναπτον. Μόλις ἤνατάνετο ἡ φλόξ ἔρριπταν
καί ἄλλα ξύλα διὰ νά διατηρηται τὴν φλόξ
τῆς πυράς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γ'. Ποῖαι αἱ συνήθειαι εἰς κάθε τόπον διὰ κάθε πυράν ; —

1) Προσευχαί, διάφοροι ἐπικλήσεις, ξόρκια, ἄσματα, κρότοι, θόρυβος.
Καταγράψατε τὰ σχετικὰ κείμενα

..... φ

2) Πηδήματα, χοροὶ γύρω ἀπὸ τήν πυράν. (Περιγραφή λεπτομερῆς)

Γυναῖκες καί ἄνδρες ἐχόρευον γύρω ἀπὸ τὰς
πυράς διαφόρων ἐλληνικῶν χορῶν καί ἐπηδού-
σαν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν ἐπάνω εἰς τὰς
πυράς. —

- 3) Τί καίονται εἰς τὰς πυράς αὐτάς· (κάψιμον τροχοῦ ἀμάξης, λουλουδιῶν τοῦ Μάρτη, τοῦ στεφάνου τῆς Πρωτομαγιάς κλπ.)

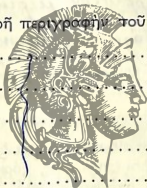
Εἰς τὰς πυράς ἐκαίοντο ξύλα, στεφάνια Πρωτομαγιάς καὶ ξυροπάσσαλοι γραυτῶν.

- 4) Καίονται (ἢ ἐκαίοντο) ὁμοιώματα· π.χ. κατὰ τὸ Πάσχα ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα· (περιγράψατε λεπτομερῶς)

"Ο.Χ.Ι.

- 5) Παραθέσατε λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ ἔθιμου εἰς τὸν τόπον σας

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 8
Αριθ. 4

Εν Ελευθεροχωρίῳ τῇ 28-1-1970

Πρὸς

Τὸ Κέντρον Ἑρεύνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαο-
γραφίας. Ἀντωνοπούλου 14.

Ἡ δ' ἡνίας (136)

{ Διὰ τοῦ κ. Ἐπιδευοῦ Δημ. Ἐκπ/σως Β' Μαγνησίας }

Ἔχομεν τὴν τιμὴν, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀρ. 55584/28-5-1969 ἐγκυ-
κλίου τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Παιδείας γνωθεύσης ἡμῖν διὰ τῆς ἀρ.
2214/28-11-1969 Δ/τῆς τοῦ κ. Ἐπιδευοῦ Δημοτικῆς Ἐκπαι-
δεύσεως Β' Περιφέρειας Μαγνησίας, διὰ ἀποστέλλωμεν εἰς σὺντη-
μῆν Ἐρωτηματολόγιον λαογραφικῶν στοιχείων δεόντως συμπε-
ρηρωμένον ὑπὸ τοῦ διδ/του τοῦ ὑφ' ἡμᾶς Σχολείου ΠΑΥΛΟΥ ΣΑ-
ΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ ὁμοῦ μετὰ προγράφου τῆς συλ-
λεχθείσης ἡνίας. -

Μετὰ τιμῆς

ο

Ἡνίας τοῦ Σχολείου

ΠΑΥΛΟΣ ΜΙΛΤ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου Παύλου Λακελλαρίου

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ α) περὶ

τοῦ γεωργικοῦ ἐν γένει, ὅθεν τῶν κατοίκων

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

καὶ β) Περὶ τοῦ ἐδικοῦ τῶν ἐτησίαν πυρῶν.

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

περί του γεωργικού θίου τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Ἐλευθεροχωρίου -
Μαγνησίας πρὸ καὶ μετὰ τοῦ ἔτους 1920.

Τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον εὐχάαναι οἰκισμὸς τῆς Κοινότητος Περιχέϊου Μα-
γνησίας καὶ σήμερον ὁ πληθυσμὸς του ἀνέρχεται εἰς (250) κατοίκους,
ἀσχολουμένους κυρίως μέτῃν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Παραδόθεν ἔφερε δύο ὀνομασίας : Ἀρτουάν καὶ Κοκκινόβραχος.

Πρὸ τοῦ ἔτους 1920 ἡ κτηματινὴ περιοχή τοῦ χωρίου ἀνέρχεται εἰς
(2500) στρέμματα, ἐξ ὧν καλλιεργήσιμα μόνον (400) στρέμματα, ἃ
τινα ἐκαλλιέργουν πέντε (5) κολλῆγοι, οἱ: α') Κων/νος Κοντοθῶς β)
Βασίλειος Καπνιάς γ) Γεώργιος Δημόπουλος δ) Τσόγκας Κων/νος
καὶ ε') Ἀδελφοὶ Δημητρίου Μαυροῦ, ἅπαντες κατόικοι τοῦ χωρίου.

Οἱ κολλῆγοι αὕτη ἡ ἔκτασις ἀνέχοντο ἐπὶ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀθι-
κῆς Μορφῆς ΤΕΧΕ ὑπὸ τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἐκ καταμετρήσεως.
Κατὰ τὸ ἔτος 1925 ἐγένετο ἐν τῷ χωρίῳ ἀπολλοκρίσις καὶ τὰ
κτημάτα διενεμεύθησαν εἰς ἑκατὸν πέντε (25) κτηρῶνας.

Ἀγροτικαὶ περιοχαὶ προοριζόμεναι διὰ σποράν ἦσαν αἰ κατωθεὶ: Γιουτζι-
ανά, Ἀρμακάδες. Ἡ στρεμματινὴ ἀπόδοσις τούτων εἰς δημητρια-
κὰ ἀνέρχεται εἰς 40-50 κγὰ ἐτησίως.

Παραλλήλως πρὸς τὴν γεωργίαν οἱ κατόικοι ἀπασχολοῦντο καὶ μέ ἐπὶ κτη-
νοτροφίαν. Διὰ ἐπιβουλήν τῶν ποιμνίων δηρῶν χωρισταὶ περιοχαί,
αἱ ὁποῖαι εἶναι ἰδιαιτέρας ὀνομασίας, ὡς: Μαργαρίτες, Σπαϊρίδι, Κα-
βάζια κλπ. Εἰς τὰ κτήματα ^{ἐπὶ τὴν} τῶν κολλῆγων καὶ ἕτερα ἄτομα (ἐργα-
ταί) ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οἵτινες ἐλάμβαναν ὡς ἀμοιβὴν ἡμερομίσθιον εἰς
χρῆμα, δέινα πέντε (15) δρχ. ὡς ἑγγιστά. Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι τοῦτο-
του κατὰ διαστήματα ἐργάζοντο εἰς Μεταλλεῖον Τσαγγεῖ (Γερεῖτρι-
κισσάν) καὶ εἰς τὰς ἐργασίας τῶν γενεάν των.

Πότερον τὰ χωράφια ἐξοικονομοῦντο μέ ζωϊκὴν κώπραν καὶ μέ
χρῆσις δι' ὀργάνωσιν. Χρῆσις γημενῶν λιπασμάτων ἐγε-

νετο διά πρώτην φοράν τό έτος 1950.

Α'. ΣΠΟΡΑ

Διά τήν άροτρίασιν όλων των ειδών των χωραφιών χρησιμοποιείτο τό ξύλινον άροτρον μέχρι του έτους 1915. Έπειτα εισήχθη τό σιδηρούν άροτρον (τύπου μονόστρου). Αυτό άπετελείτο εκ των εξής μερών:

1. Χειροθαλή, 2. Γκέμι, 3. Βάσις, 4. Ονί, 5. Ρόδα, 6. Τσιβίτα, 7. Καμάρα, 8. Σύνδεσις τσιβίτας καί το. Σταυρός.

Τόσον τό ξύλινον όσον καί τό σιδηρούν άροτρον τό έσχυον δύο ζώα ή άρχα ή βόδια. Διά τήν κατασκευήν καί επιδιόρθωσιν του ξυλίνου άρότρου, τό όποιον άπετελείτο από τας χειροθάλας, συνδετήρας, κουντούρι, σφήνα, σπάθην, καμάρα, ζεύγ, στράβ' καί ονί, ό γεωργός χρησιμοποιούε ως εργαλεία τό σιεπαρνί, τόν σφυγιά, τό ξυφοαϊ, τήν άρίδα καί τό πριόνι.

Είς τόν τόπον μας γεωργικά μηχανήματα χρησιμοποιήθησαν μετά τό έτος 1950.

(Άροτρίασις (όργωματα) τών άρχων προ της σποράς έγιναντο

1) Διά τήν σποράν δημητριακών τρία όργωματα. Τό πρώτον έγένετο άνοιγμα καί έγινετο εις τας άρχας του Μαΐου. Τό δεύτερον έγένετο δεύτερωμα καί έγινετο τόν Ιούλιον. Τό τρίτον έγένετο σποράς καί έγινετο τόν Δεκέμβριον.

2) Διά τό δεύτερον των υπηνευτικων έπίσης τρία όργωματα: Στάψιμο, δεύτερωμα, βράξιμο. Έγίνοντο ταύτα κατά τας μηνάς: Μάρτιον, Απρίλιον, Μαΐον. Τούλάχιστον επί έν (1) έτος έηρεπε να άφελή άσπαρτον τό χωράφι, δηλαδή εις άγροανάπαυσιν, διά να σπαρθή κατόπιν σιταρι ή άλλο δημητριακόν.

Κατά τήν σποράν χρησιμοποιείτο ως σιεύος τό δισάκι. εις αυτό περιείχετο ό σπόρος καί εξ αυτού λαμβανόμενος διεσπορίζετο επί του έδάφους. Διά σιείψιμον όρου καί σιείψισμα του άγρου ή τας κήπου δηήρχαν τά εργαλεία: Καρμός, τσαχυράνα καί τσίπα. Τό ζεύγ'αρι των ζώων ώργωνεν ήμερησίως 2-3 στρέμματα καί ό σπόρος έρρίπτετο επί του έδάφους διά της χειρός.

Β. ΘΕΡΙΣΜΟΣ

Ο θερσισμός ἤρχισεν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρὸς τέλος τοῦ Ἰουλίου. Εἰς τούτον ἐλάμβανον μέρος ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὡφρὶμασί, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας. Οὗτοι ἦσαν οἱ λεγόμενοι ἐπαγγελματίαι θερσταί, οἱ ὅποιοι ἐδέρριζον εἰς περισχὰς ὅπου δὲν ἐπαρουσάζον οἱ ἐντόπιοι θερσταί.

Τὰ δημητριακά (σῖτος, κριθή, βρώμη, σίναρις κλπ) ἐδέρριζοντο εἰς ὕψος 20 ἕως 50 ὠόντων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μὲ δραπετὴν ὀδοντωτὴ καὶ γεγυμ.

Οἱ θερσταί ἄρηναν εἰς τὸ ἔδαφος τὰ δράγματα (χεριές), τὰ ὅποια ἄλλοι ἐργάζαι, λεγόμενοι μπαχλατζήδες, συνεκέντρωνον ταῦτα καὶ τὰ ἔδεναν δερμάτια. Κατὰ τὸ δέσμεν τῶν δερματιῶν δὲν ἐκρησιμοποιεῖτο εἰδικὸν ἐργαεῖον καὶ ἔδενοντο μὲ τὸ ἴδιον τὸ δημητριακόν (: μετὰ τὴν ἰδίαν τὴν σάχην). Τὰ δερμάτια μετὰ τὸ δέσμεν συνεκέντρωνοντο εἰς ὁρισμένον μέρος τοῦ θερσισμοῦ ἄρα ἀνά 40-50 τὸν ἄριθμόν, καὶ οὕτω ἐξημεριάζοντο σωφρεῖ, οἱ ὅποιοι ἐξήγοντο "τσιρενιά".

Ἐπειδὴ τὸν ἴδιον ἔργον τῶν δερματιῶν ἐργάζοντο σκαρπάρη, τοὺς σκαρπάρη προὐτὸ ἰστωπερικόν τοῦ "τσιρενιῶ".

Οἱ θερσταί, ὅταν ἐδέρριζον, ἐφόραζον ἐπὶ τὴν ἀριστεράν χεῖραν παλαμιά, δηλαδὴ ἐν καμπυλωτῶν ἴσθμῳ, τὸ ὅποιον ἐβοηθῶσεν εἰς τὸ διάσπασμα τῶν σκαρπῶν καὶ προεβύλασσαν ἀπὸ τοῦ ἀγκυλίσματος. Ἐπίσης εἰς τὴν μέσσην τῶν ἔδεναν ἴσθμῳ. Ἡ δὲ ἐπίσης νὰ σημειωθῇ, ὅτι κατὰ τὸν θερσισμόν οἱ θερσταί ἐτραχανοῦσαν διάφορα τραγούδια καὶ συνήθως δημοτικὰ, ὡς κατωδὶ : α) Ἰσοῦρ ἡράπη β) Κατὸν στοῦ Βάτζου τὰ χωριά. γ) Βαῖζον φωτιά στήν καρδιά δ) Ἡ περόβια. κλπ.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ θερσισμοῦ, ὅταν ἐδέρριζετο καὶ τὸ τελευταῖον μισρὸν κομμάτι, συνεκέντρωνοντο γύρω-γύρω ὅσοι οἱ θερσταί καὶ ἐπετοῦσαν τὰ τελευταῖα χερῶθρα (δράγματα) εἰς τὸν αἶρα, κρατῶντας μόνον μερικὰς σάχας μετὰ τοὺς ὁποίους ἐπρῆκαν ἓνα σταυρὸν καὶ τὸν ἔδιδον μετὰ εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ χωραφιοῦ (: νοικοκύρη).

Οὗτος μὲ μεγάλην χαρὰν καὶ εὐχαριστίαν διερνοῦσε χρήματα.

Γ. ΑΛΕΝΙΣΜΟΣ

Μετά τόν δερσισμόν ἐγένετο ἡ μεταφορά τῶν δερματιῶν πρὸς ἀλυσισμὸν εἰς τὴν ὡρασίαν τοῦ χωρίου καὶ ἐπὶ εἰδικῇ τοποθεσίᾳ, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο « ἀλῶνις ». Τὸ ἀλυσισμὸς ἤρχετο ἀπὸ τῆς 21^{ης} Ἰουλίου καὶ ἔρχετο περὶ τὰ τέλη τοῦ θύγουστου. Ἡ τοποθέτησις τῶν δερματιῶν ἐγένετο εἰς σωρὸν, ὃ ὁποῖος ὠνομάζετο δερμονιά. Κάθε οἰκογένεια εἶχε καὶ τὸ ἀλῶνις τῆς. Διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀλυσισμοῦ ἱσοπέδωναν τὸ ἔδαφος, ἔστρωναν τὰς ὡράκας κατὰ καὶ εἰς τὰ ἑνὰ ἔρριπτον χῶμα (πετραῖνον). Εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἀλυσισμοῦ ἦτο στερεωμένος βύθιος στῆλος, ὃ ὁποῖος ὠνομάζετο « δουκάνη », καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐδένετο τριχία (τριονί) γόα-
 νουσαι μέχρι τοῦ χειρὸς τοῦ ἀλυσισμοῦ. Διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ἀλυσισμοῦ καὶ ἐκαστος ἔτος πρὸ τῆς ἐναρξέως τοῦ ἀλυσισμοῦ οἱ γυναικοὶ ὠροῦντο εἰς τὴν μαδαρίστειαν αὐτοῦ καὶ, ἐάν ἐλάττω ἀπὸ τὴν δόξιν τῆς μαμαριά πηλίας, τὴν ἀνταμαδίστασαν μὲ ἑτέραν.

Ἡ τοποθέτησις εἰς τὸ ἀλῶνις τῶν δερματιῶν, ὅπου ἐπαρχει ἀλυσισμὸς, ὡς καὶ τὸ ἀλῶνις τῶν σαρκῶν πρὸς ἀλυσισμὸν γίνεται ὡς ἐξ ἑξῆς.

Τοποθετοῦνται τὰ δερμάτια γύρω ἀπὸ τὸν ἀλυσισμὸν ὁρῶν μετὰ τοὺς σταῖχους πρὸς τὰ κατὰ, ὥς ὅτου γεμίσῃ τὸ ὅλον. Μετὰ γύρω ἀπὸ τὸν βύθιον στῆλον, ὃ ὁποῖος ἐδρίσμεται πρὸς τούτο καθεστὰς εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλυσισμοῦ, καὶ πατώντας ἐπάνω εἰς τὰ δερμάτια περιφέρονται κυκλικῶς τὰ ζῶα (4-6) ἐπὶ 3-4 ὥρας καὶ κόβουν τὰ σταῖχια.

Ἡ ἐργασία τοῦ ἀλυσισμοῦ ἐνὸς ἀλυσισμοῦ ἐγένετο « στρώμα ». Ὁ ἀλυσισμὸς ἤρχετο ἀπὸ τῆς 8^{ης} ὡρῶν καὶ διεκρόπτετο καθεστὰς. ἤπαυε ὡρὰν, ἐάν δυσχερεῖς καιρικαὶ συνθήκαι ἤμποδίζον τὴν συνέχισιν αὐτοῦ. Ἡμερησίᾳ, ἤμηνύζετο ἐν μόνον στρώμα. Ἀλυσιστικὰ ἐργαεῖα, τὰ ὁποῖα ἐργαστοποιοῦντο, ἦσαν: τὸ δισκοῦ (μ), τὸ καρποροῦ καὶ τὸ δεχάρι.

Ἐπίσης διὰ τὴν ὁδήγησιν καὶ τὸ ἀνύπνημα τῶν ζῶων ἦτο ἐν χρήσει εἰδικὴ φέκντρα ἀλόγου, ἡ ὁποία ὠνομάζετο « καμτοῦ ». Εἶχε μήκος ἐν μέτρον καὶ ἦτο κατασκευασμένη ἐκ βύθου. Εἰς τὸ ἐν ἄκρον τῆς

προσέδεντο στρονίον μήκους ενός καί ἡμίσεως (1,5) μέτραν.

Διὰ τὸν ἀριστον τῆς θρακῆς, τῶν ρευθιδῶν καὶ τῶν μουριῶν ἐχρησιμο-
ποιεῖτο ἐν ὄργανον ὀνόματι «κόπανος». Οὗτος εἶχε σχῆμα καρδιαγών
καὶ κατεσκευάζετο ἀπὸ ξύλον ἐκ δένδρου. Τὸ μήκος του ἔφθανε τὸ
ἐν μέτρον ὡς ἔγκιστα. Τὸ καθαίνισμα τῶν ὀσπρίων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἰ-
δίων τῶν παραγωγῶν μερικῶς δὲ βορᾶς καὶ μετὴν βοηθείαν τῶν συγ-
γενῶν των. Πρὸ τούτου οὐκ αὐτὸν εἰς ἓν μέρος τοῦ χωραρίου ἐστρώ-
ναντο στρωσίδια (μουσαμάδες καὶ) καὶ ἐκεῖ ἐπάνω ἐτοποδεσσύντο τὰ
ὀσπρια διὰ κόπανισμα. Τὸ κόπανισμα ἀπὲλπε μόνον εἰς τὸν καρμισμόν
τοῦ καρποῦ ἀπὸ τῆς ρυθμίας. Τὰ χονδρά-χονδρά τὰ ἐμάζευαν μετὰ χεῖρα
καὶ τὰ ὑπόροισπα τὰ ἐρίχνον. Κατὰ τὸ κόπανισμα ἐξαχονδρῶσαν καὶ
διάφορα τραγούδια, ὡς τὸ « Πῶς στυμπᾶνε τὸ πιπὲρι τοῦ διαβόλου
καὶ τοῦ γέροντος, καὶ ἤρραν γόνυτα σὺν δαυιδάσιν ».

Εἰς τὸν τόπον μας ἐγενε χρῆσις ἀγωνιστικῆς μηχανῆς τὸ ἔτος 1950.

Ὁ ἰδιοκτήτης τῆς ἀγωνιστικῆς μηχανῆς Παναγιώτης Παπαδόπουλος ἐξ
Ἀλεξανδρουπόλεως (παλαιὸν ὀνόμασις Ἰρλί) ἤλυνε ὅλα τὰ κη-
ματα τοῦ χωρίου. Αὕτη ἐγένετο πατοῖα καὶ ἐμπύρνη μετὰ ἀτμοκάρ-
να.

Ἀέχνησιμα

Οἱ ἀγωνισμένοι σταχυὲς ἐγένοντο στρώμα. Τούτο σπρένεται μετὰ δέικρα-
νο καὶ τὸ καρπυρῶν. Τὸ στρώμα εἶναι ἐπίμηκες σχῆμα καὶ, ὅπως εἶναι συγ-
κεντρωμένον, λέγεται «λαμπία». Πρὸ τοῦ ἀρχίσαι τὸ ἀέχνησιμα τοποδε-
εῖται εἰς τὴν ἀκρὴν ἀπὸ τοῦ λαμνίου ἐν ξύλῳ, τὸ ὁποῖον λέγεται παπαδιά,
διὰ τὰ δεικνύειν τὸ ἀέχνησι ἀπὸ τὸν καρπὸν. Εἰς τὸ κέντρο τοῦ σωροῦ
ἐκάρρναν ἐν ὄργῳ ἄλλο ξύλον καὶ ἔρριχναν τὸ καθαρόν σιτάρι ἐπὶ
αὐτῷ, φανάζοντες « νὰ γίνῃ ὁ σωρὸς ὀρθρὸς σὺν τῷ ξύλῳ ».
Τὸ ἀνέμισμα ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἢ ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἢ καὶ ὑπὸ ἀμφο-
τέρων μετὰ τὸν καρπυρῶν κατὰ τὰς ἐσπερινὰς ὥρας, διότι τὸ-
τε ἔπνεε κατὰ τὴν ὁδὸν διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἄνεμος.

Τὰ χονδρά τεμάχια τῶν σταχυῶν ἐγένοντο «κότσαλα» καὶ ἐτοποδεσσύντο

διά δεύτερον ἀγώνισμα εἰς τὸ ἴδιον τὸ ἀγῶνι.

Καί τὸ δεύτερον ἀγώνισμα γίνετο διὰ τῶν ποδῶν τῶν ἡνίων καὶ ἐκαλεῖτο «ξυστάσιμα». Μετὰ ταῦτα, ἄφου διὰ τοῦ ληνίσματος (ἀνέμίσματος) ἀποχωρῶσαν τὰ ἄγρια, γίνεται ἡ διακοπή τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὰ μεταυτοῦ παραμένοντα χονδρά τεμάχια τῶν σταχυῶν (τοῖς κοτύλοις, κόμπια κ.ἄ.) μετὰ τὴν «δερμόνα», κοσκινὸν μετὰ τοῖς διαφόρων μεγεθῶν. Ἡ δερμόνα, ἐνταῦθα σχήματος παραλληλογραμμοῦ, τοποθετεῖται ἐπάνω εἰς διαχωρτὸν βύζον καὶ μετὰ μινῆσεις αὐτῆς πρὸς τὰ ἔμπροσθι καὶ ὀπίσω ἐναλλάξ πέπτει ὁ εἰς ταύτην τοποθετούμενος σπόρος καθαρὸς ἄλλαν εἰς τὸ ἀγῶνι. Ὡς ἀνωτέρω, ὁ καρπὸς σχηματίζεται εἰς σωρὸν. Εἰς τὸν τελευταῖον σωρὸν, ἐν «δυσάνισμα», ἐτοποθετοῦσαν οἱ ληνιστὰς τὰ καρποφόρα τῶν ἀκριβῶς ἐπάνω σταυροειδῶς καὶ ῥέπτοντες σῖτον εἰς τὸν οὕτως ἐμαρτυρούμενον σταυρὸν ἔλεγον εὐχάς. Μετὰ ταῦτα καὶ πρὶν ἀρχῆναι τὴν μεταφορὰν δι' ἐναποθήκευσιν εἰς τὴν οὐρανὴν ἐλάττει τὰ κατασπένδοντες εἰς εἶδος ἀπὸ τῶν εἰς τὸ ἀγῶνι καὶ πρὸς ἐπίστατον ὀρεγῶν καὶ τὰ γέννη τὴν διακομὴν μετὰ τὸν ἄφέντην Ἰσμάην. Πρὸς τοῦτο ἤρχετο εἰς τὸ ἀγῶνι ὁ ἀφέντης Ἰσμάηλ καὶ μοίραζε μετὰ τοῖς κολλήχοις τὸ εἰσόδημα. Μίαν βιδούραν ἐλάμβανεν ὁ ἀφέντης καὶ μίαν ὁ κολλήχος. Βιδούρα ἦτο δοχεῖον βύζιον, ἐν εἵδει μεγάλῃς χύτρος, ἀνοικτὸν εἰς τὸ ἐπάνω μέρος καὶ ἔφερε δύο χειρῶν, ἔχουσα χωρητικότητα δώδεκα (12) ὀκάδων.

Ἡ ἄφου τρίτους ὀρεγαί ἦσαν: τὸ παπαδιάτσιο, τὸ ἀγροφθαμιάτσιο καὶ τὸ χυστιάτσιο (σιδεράτσιο).

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν ἀποδιδνεύετο ἡ παραγωγή εἰς τὴν οὐρανὴν ἐντός μεγάλῃς κορέναι. Οἱ κορίνοι κατασκευάζοντο ἀπὸ βέργας λυχνῶν, τὰς οποίας ἐπημελημέναι. Ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἐχρίαντο διὰ ὕδατος. Πλαχίως καὶ εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ κορένου ἐπηχρῶν ὀπή, διὰ τὰ παίρνουν τὸν καρπὸν.

Δίηλθον εἰς τὸ ἀγῶνι ὀρέσμετο ἡ ἀχυρῶνα, ὅπου ἐτοποθετεῖτο τὸ ἄχυρον καὶ τὸ ἐχρησιμοποιοῦσαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς κεννοτροφίας.

Δ'. ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΥΡΑΙ

Κατά τὰς Ἀπόκρεω διὰ τὸ Πάσχα (: καθαρά Δευτέρα) ἤναπτον φωτιάς (πυράς) εἰς τὰ δρώα καὶ ἔστηναν χορόν γύρω-γύρω. Μερικοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐπιδούσαν ἐπάνω εἰς τὴν πυράν. "Ἄλλοι παρὶς μετὰ τὸν χορόν, μερικοὶ νέοι, ἀερτάδευαν εἰς τὸ χωρίον καὶ κτυπῶντες τερεκέδες ἔλεγαν: «"Εἶω φύλλοι, ἔἶω παντῖκια μέσα γειά μέσα χαρά ὥσπου νάρθη ἢ καινούργια Πασχαλιά». "Ἡ φωτιά αὕτη ἔρχετο "φανός", ἔην πυράν ἤναπτον ὄροι· παιδιὰ, ἡλικιωμένοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Οἱ μωροὶ συνήθως ἔρχεσαν τὰ δῶα ἀπὸ τοὺς φράκτες τῶν σπιτιῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἐν ταῖς οἰκίαις σωρούς. Στὴν ἀρχὴν ἔρριπτο μερικὰ δέματα καὶ τὰ ἤναπτον. Μόλις ἤσπυνετο ἡ φλόξ ἔρριπτο καὶ ἄλλα δῶα διὰ τὰ διατηρεῖται ἱερὰ ἢ πυρά.

Εἰς τὰς πυράς ἐκαίοντο καὶ στερὰ καὶ Ἀρωτομαχίᾶς καὶ Συνοπάσσαλοι φραυτῶν. Τὸ ἔθιμον τοῦτο δὲ ἀρκεῖται σήμερον ἔπαυσε τὸ 1938.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πληροφορικὰ στοιχεῖα

1. Ἐξισταθόμενος τόπος: Ἐλευθεροχωρίον-Βόρον (Παλαιότερον ὄνομα: Ἀρτουάν ἢ Κομμεντοβραχά).
2. Ἀπὸ ποῖα πρόσωπα κατεγράφησαν αἱ παρατιθέμεναι πληροφορίες:
 - α.) Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον: Κωνστ. Παλιούρας τοῦ Γεωργίου, ἐτῶν 63, ἀπόφοιτος Δημοτικῆς Σχολείας, τόπος καταγωγῆς: Σκοτούσα φαρσάλων, διαμείνει εἰς Ἐλευθεροχωρίον (Ἀρτουάν) ἀπὸ τοῦ ἔτους 1910.
 - β.) Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον: Κωνστ. Μαυρίης τοῦ Δημητρίου, ἐτῶν 68, ἀπόφοιτος Δημοτικῆς Σχολείας, τόπος καταγωγῆς καὶ διαμονῆς: Ἐλευθεροχωρίον.
 - γ.) Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον: Ἀθανάσιος Κοτοβᾶς τοῦ Κωνστ., ἐτῶν 60, ἀπόφοιτος Δημοτικῆς Σχολείας, τόπος καταγωγῆς: Ἐλευθεροχωρίον (Ἀρτουάν).
 - δ.) Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον: Ἡλίας Μαρμαρίνης τοῦ Ἀποστόλου, ἐτῶν 55, ἀπόφοιτος Δημοτικῆς Σχολείας, εἰς Ἐλευθεροχωρίον (Ἀρτουάν).
3. Στοιχεῖα συλλογῆς: [Παῦλος Μητ. Σακελλαρίου, διδάσκαλος. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐγένετο ἀπὸ 4-12-1969 ἕως 22-1-1970].